

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Операції банків із безготівковими платіжними інструментами та
напрями підвищення рівня безпеки їх використання»**

Виконала: студентка 5-го курсу, групи 5-ЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Корж Т.Ю.
Керівник: к.е.н., доцент Худолій Ю.С.
Рецензент: Лях О.М.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Корж Т.Ю.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Корж Т.Ю.

Полтава 2023 рік

АНОТАЦІЯ

Корж Т.Ю. «Операції банків із безготівковими платіжними інструментами та напрями підвищення рівня безпеки їх використання». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2023.

Робота містить 94 сторінки, 9 таблиць, 16 рисунків, список літератури з 92 джерел та 3 додатків.

Ключові слова: платіжні інструменти, перекази, безпека, платіжне шахрайство, CVC-код, Приват-24, Інтернет-банкінг, двофакторна аутентифікація.

Мета роботи – аналіз операцій АТ КБ «Приватбанк» із безготівковими платіжними інструментами та оцінка напрямків підвищення рівня безпеки їх використання.

Об'єктом дослідження є безготівкові платіжні інструменти АТ КБ «Приватбанк».

Предметом дослідження є процес здійснення безготівкових платежів АТ КБ «Приватбанк».

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням безготівкового обігу банків, його особливостей та визначення основних видів безготівкових розрахунків, з'ясуванням класифікації платіжних інструментів та їх функціональних особливостей. Було надано фінансово-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк», здійснено аналіз безготівкових платіжних інструментів, які використовуються в діяльності АТ КБ «Приватбанк», оцінку безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк». Визначено шляхи збільшення ефективності використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк», а також заходи щодо посилення безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк».

ANNOTATION

Korzh T.Y. «Operations of banks with non-cash payment instruments and ways for increasing the level of security of their using». Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» – National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2023.

The work contains 94 pages, 9 tables, 16 figures, bibliography from 92 sources and 3 appendices.

Keywords: payment instruments, transfers, security, payment fraud, CVC code, Privat-24, Internet banking, two-factor authentication.

The purpose of the work – to determine the theoretical foundations and methodical approaches to determining the signs and criteria of financial insolvency of the enterprise and identifying areas of prevention and mechanisms to overcome the financial insolvency of the enterprise.

The object of study is analysis of JSC CB «PrivatBank» operations with non-cash payment instruments and assessment of directions for increasing the level of security of their using.

The subject of research is the process of making non-cash payments by JSC CB «PrivatBank».

The final work considers a complex of issues related to the study of non-cash circulation of banks, its features and definition of the main types of non-cash payments, clarifying the classification of payment instruments and their functional features. The financial and economic characteristics of JSC CB «PrivatBank» were provided, an analysis of non-cash payment instruments used in the activities of JSC CB «PrivatBank» was carried out, an assessment of the security of the use of non-cash payment instruments in JSC CB «PrivatBank». Ways to increase the efficiency of the use of non-cash payment instruments in JSC CB «PrivatBank», as well as measures to strengthen the security of the use of non-cash payment instruments in JSC CB «Privatbank» were determined.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ.....	7
1.1. Безготівковий грошовий обіг банків та його особливості.....	7
1.2. Основні види безготівкових розрахунків.....	13
1.3. Класифікація платіжних інструментів та їх функціональні особливості..	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ОПЕРАЦІЙ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» З БЕЗГОТІВКОВИМИ ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ.....	29
2.1. Фінансово-економічна характеристика АТ КБ «Приватбанк».....	29
2.2. Аналіз безготівкових платіжних інструментів, які використовуються в діяльності АТ КБ «Приватбанк».....	41
2.3. Оцінювання безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк».....	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЕЗПЕКИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ.....	61
3.1. Забезпечення ефективності використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк».....	61
3.2. Заходи щодо посилення безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк».....	70
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	94

				ВР 5-ЕФ 19080			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	Операції банків із безготівковими платіжними інструментами та напрями підвищення рівня безпеки їх використання	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Розроб.</i>	<i>Корж Т.Ю.</i>				3	94	
<i>Перевір.</i>	<i>Худолій Ю.С.</i>						
<i>Н. Контр.</i>	<i>Худолій Ю.С.</i>				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Платіжні системи є стратегічно важливим каналом, що робить можливим якісне і чітке здійснення фінансових транзакцій. Дослідження операцій банків з безготівковими платіжними інструментами є дуже актуальним у сучасному світі, де електронні платежі стають все більш популярними. Однією з причин зростання популярності безготівкових платежів є швидкий розвиток технологій, що дозволяють здійснювати платежі за допомогою мобільних додатків, інтернет-банкінгу, платіжних карток тощо. Крім того, безготівкові платежі є більш безпечними, оскільки не потребують перенесення готівки, що зменшує ризик крадіжки та підробки грошових знаків.

Дослідження операцій банків з безготівковими платіжними інструментами мають важливе значення для розвитку фінансової інфраструктури країни. Вони дозволяють виявляти та аналізувати тенденції розвитку ринку електронних платежів, визначати потреби та очікування клієнтів, а також розробляти нові продукти та сервіси, що задовольняють їх потреби.

З розвитком економіки відбувається постійна адаптація суб'єктів господарювання до значних глобальних змін у всіх її сферах. Важливу роль відіграє вдосконалення механізму безготівкових розрахунків, що багато років поспіль залишається актуальним. Доказом цього є розвиток фінансового ринку України, який характеризується появою новітніх інноваційних продуктів для здійснення розрахунків. Безготівкові платежі є одним з основних способів розрахунків між підприємствами, організаціями та установами як в нашій країні, так і в інших країнах світу.

Основною метою роботи є аналіз операцій АТ КБ «Приватбанк» із безготівковими платіжними інструментами та оцінка напрямків підвищення

рівня безпеки їх використання. Відповідно до мети, були поставлені такі завдання:

- проаналізувати безготівковий обіг банків, його особливості та визначити основні види безготівкових розрахунків;
- дослідити класифікацію платіжних інструментів та їх функціональні особливості;
- надати фінансово-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк»;
- виконати аналіз безготівкових платіжних інструментів, які використовуються в діяльності АТ КБ «Приватбанк»;
- здійснити оцінку безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк»;
- визначити напрями забезпечення ефективності використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк»;
- оцінити заходи щодо посилення безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк».

Об'єктом дослідження є безготівкові платіжні інструменти АТ КБ «Приватбанк».

Предметом дослідження є процес здійснення безготівкових платежів АТ КБ «Приватбанк».

Методологія й методика дослідження. В роботі було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Зокрема, було використано аналіз, синтез (були використані для формування загального уявлення про сутність безготівкових операцій з платіжними інструментами), монографічний метод (для пошуку інформації про безготівкові банківські операції з платіжними інструментами у працях науковців), метод експертних оцінок (для надання загальної експертної оцінки заходам АТ КБ «Приватбанк», які здійснюються для забезпечення здійснення банківських операцій з платіжними інструментами), графічний та табличний методи (для наочного відображення отриманих результатів аналізу), коефіцієнтний метод (для розрахунку коефіцієнтів діяльності банку).

Інформаційну базу дослідження складають праці (статті, монографії) вітчизняних та іноземних науковців, які присвячені дослідженню операцій банків з безготівковими платіжними інструментами, дослідженню обсягів операцій з безготівковими платіжними інструментами протягом останніх років, дані статистичних збірників НБУ, Міністерства фінансів України, фінансової звітності АТ КБ «Приватбанк», дані бізнес-видань («Економічна правда», «Finance.ua», «Факти», «ВУКВУ» та ін.), офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк», НБУ тощо.

Практична значимість роботи полягає в детальній оцінці використання безготівкових платіжних інструментів в діяльності АТ КБ «Приватбанк», безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк», шляхів збільшення ефективності використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк» та заходів щодо посилення безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк», що може бути корисним в подальшому розвитку систем захисту та ефективності платіжних систем банку.

Структура роботи. Випускна робота бакалавра складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел, який складається з 92 найменувань. Робота містить 9 таблиць, 16 рисунків, 1 додаток. Основний текст роботи складається з 85 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ

1.1. Безготівковий обіг банків та його особливості

Для більш комплексного визначення та розуміння поняття «безготівковий обіг» слід визначити особливості поняття грошового обігу. Грошовий обіг – це процес безперервного руху засобів платежу певної країни. Грошовий обіг включає оборот грошових знаків, що передбачає їх постійний перехід від одних фізичних осіб до інших. Безготівкові грошові знаки не перебувають у обороті, тому що кожна нова угода вимагатиме нового запису на банківських рахунках.

Грошовий обіг – це рух грошових коштів у готівковій та безготівковій формах, що забезпечує реалізацію товарів, а також нетоварні платежі у народному господарстві [79, с. 120].

Грошовий оборот поділяється на:

- грошово-розрахунковий оборот, який забезпечує розрахунки за товари та послуги, та нетоварні зобов'язання юридичних та фізичних осіб;
- грошово-кредитний оборот, який забезпечує кредитні відносини у господарстві;
- грошово-фінансовий оборот, який забезпечує фінансові відносини у господарстві [79].

Значну частину грошового обороту становлять платежі підприємств за товари, роботи, послуги, що здійснюються без використання готівки та безготівковий грошовий оборот.

Варто зазначити, що безготівковий грошовий обіг – це рух грошових коштів без використання готівкових грошових знаків шляхом перерахування сум за рахунками в банках чи зарахування взаємних вимог. У безготівковому обігу гроші функціонують як засіб платежу, бо є певний проміжок часу між

одержуванням товарів та оплатою їх. Переваги безготівкового обігу перед готівковим очевидні – прискорюється обіг грошових коштів господарських суб'єктів; значно скорочуються суспільні витрати обігу; збільшуються можливості держави щодо регулювання грошової сфери тощо [81].

В Україні правова база організації безготівкових розрахунків визначається законами, що регламентують банківську діяльність («Про банки та банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про платіжні послуги»), а також Інструкцією НБУ від 29.07.2022 р. № 163 «Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг» [55].

Слід зазначити, що безготівковий обіг означає рух коштів або грошей за допомогою електронних засобів, а не з використанням фізичної готівки. Це включає різні типи електронних транзакцій, наприклад банківські перекази, прямі депозити, оплату рахунків онлайн, мобільні платежі, транзакції кредитними картками та електронні перекази коштів.

Останніми роками безготівковий обіг набуває все більшої популярності, оскільки технології прогресують і роблять електронні транзакції легшими та зручнішими. Це також стало необхідним через пандемію COVID-19, яка прискорила відхід від фізичної готівки, оскільки люди уникають роботи з готівкою, щоб зменшити ризик поширення вірусу.

Загалом безготівковий обіг є більш ефективним і безпечним способом переміщення грошей, ніж використання фізичної готівки, і він має численні переваги, зокрема підвищену зручність, швидкість і точність, а також знижений ризик крадіжки чи втрати.

У новому порядку здійснення безготівкових розрахунків після початку повномасштабної військової агресії з боку РФ, Національний банк визначив:

– обов'язкові реквізити платіжної інструкції та вимоги щодо їх заповнення;

- порядок виконання платіжних операцій, що включає ініціювання, прийняття до виконання та відмову від прийняття, відкликання платіжної інструкції;
- порядок виконання надавачами платіжних послуг заходів щодо арешту коштів на рахунках користувачів [45].

Перевагами безготівкового обігу та розрахунків за цією формою є наступні (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Основні переваги безготівкового обігу

Джерело: складено автором на основі [28]

Переваги безготівкового обігу включають підвищену зручність, швидші транзакції, покращену безпеку та зниження витрат, пов'язаних із обробкою фізичної готівки. Це також забезпечує більшу фінансову доступність, надаючи доступ до цифрових платіжних послуг для тих, хто може не мати доступу до традиційних банківських послуг [28].

Завдання безготівкового обігу стосується переходу від переважно готівкової економіки до такої, де електронні методи оплати використовуються частіше. Це включає використання кредитних і дебетових карток, мобільних платіжних додатків і онлайн-платіжних систем.

Однак існують також потенційні проблеми та ризики, пов'язані з безготівковим обігом, такі як потенційне шахрайство, злом та витоки даних. Крім того, деякі люди можуть віддавати перевагу використанню готівки з міркувань конфіденційності або як спосіб більш ефективного управління своїми особистими фінансами [28].

Від ефективності міжбанківських розрахунків залежить безперервність нормального функціонування економіки.

Банки для здійснення платежів та розрахунково-касового обслуговування клієнтів встановлюють між собою відносини, які отримали назву кореспондентських. Існують три основні види кореспондентських відносин:

- між банками та центральним банком країни;
- між банками другого рівня;
- меду центральними банками різних країн [24, с. 162].

Кореспондентський рахунок – це рахунок, у якому відбиваються розрахунки, проведені одним банком за дорученням і рахунок іншого банку.

Раціоналізація грошового безготівкового обігу передбачає виконання певного комплексу дій та заходів інститутами банку. За допомогою розрахунків банки (незалежно від типів) створюють клієнтам можливість здійснення обміну, обороту коштів і капіталів. Регулювання та раціоналізація грошового обороту проводиться як у вигляді емісії платіжних коштів, так і у вигляді кредитування потреб різних суб'єктів. Роль центрального банку як інституту також спрямована на те, щоб, використовуючи властиві йому функції та операції, домогтися раціоналізації грошового обігу. Серед усього різноманіття функцій, операцій, дій та заходів, що вживаються в рамках раціоналізації грошового обігу кожним із двох рівнів банківської системи, можна виділити два основні напрямки [16, с. 36]:

- 1) вплив на обсяг грошової маси;
- 2) вплив на швидкість грошового обігу.

Вважається, що при досягненні мети раціоналізації грошового обороту країни акцент має бути поставлений на другому з наведених напрямків. Це можна пояснити низкою причин. По-перше, вченими висловлюється думка, що швидкість обігу грошей є певною відносно постійною величиною, константою. Однак достатньою мірою це може стосуватися розвинених країн. Країни, що розвиваються, відчують на собі зміну даного показника в силу особливостей свого розвитку, які полягають у меншій стабільності макроекономічних показників (як відображення стану економіки), нерозвиненості ринкових механізмів, інституційної структури і т. д.

По-друге, ми вважаємо, що вплив на показник швидкості обігу грошей є мірою, характерною для розвинених економік, прагнення до яких декларується в економічній стратегії на найближчі десятиліття та в Україні, що зумовлює актуальність розгляду питання на сьогодні. Успішність використання цього методу багато в чому відбиває ступінь виконання інституційних ролей банку. Вплив на показник швидкості грошового обігу можна позначити як непряму міру (порівняно з впливом на обсяг грошової маси), яка несе в собі менше передумов для розвитку несприятливих наслідків економіки країни, зокрема інфляції. Динаміка показників швидкості грошового обігу та обсягу грошової маси характеризує загальний стан та динаміку грошового обігу країни. Отже, раціоналізація грошового обороту передбачає вплив належним чином на показник швидкості обігу грошей. Важливість реалізації банками інституційної ролі щодо раціоналізації грошового обороту країни обумовлена тим, що вплив на обсяг грошової маси та швидкість обігу грошей особливо впливає певним чином на економічне зростання країни. Серед необхідних умов здійснення безготівкових платежів можна зазначити такі: наявність ефективних зв'язків з міжнародними платіжними системами, єдиних стандартів діяльності в галузі міжбанківських розрахунків, розвинутої інфраструктури та досконалості технологічних систем банків. Їхнє виконання забезпечить теоретико-методологічні засади побудови ефективних платіжно-розрахункових систем банків [4].

На основі узагальнення викладеної інформації на рисунку 1.2 відображено основні особливості безготівкового обігу.

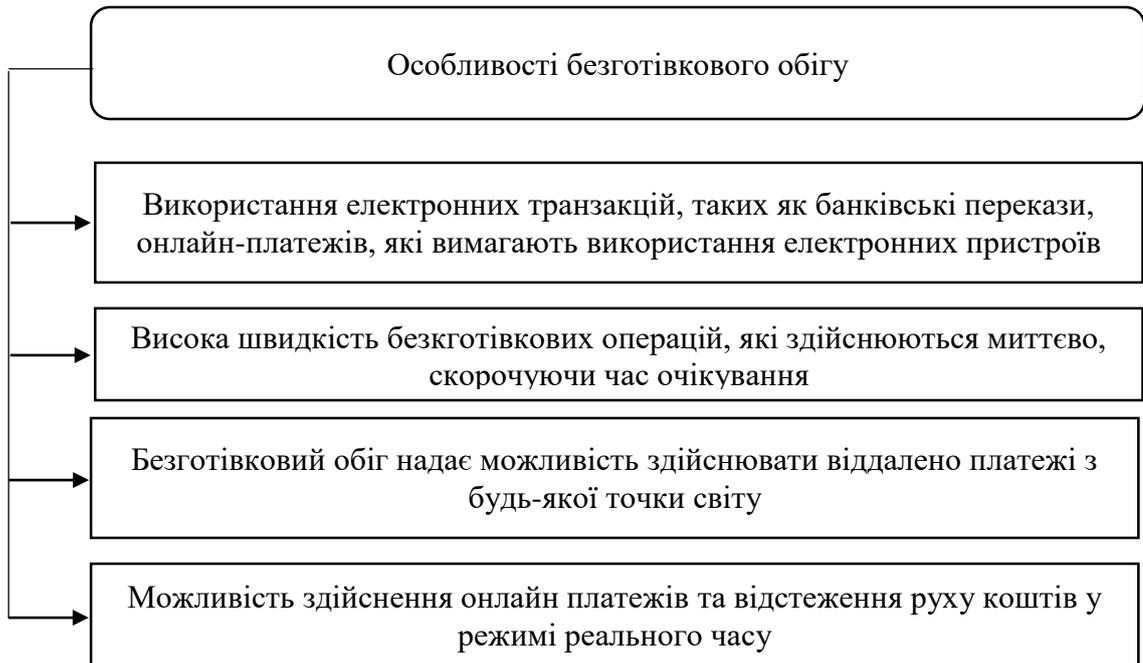

Рис. 1.2. Особливості безготівкового обігу

Джерело: складено автором на основі [4]

Безготівковий грошовий обіг банків проводиться за допомогою банківських операцій. Наведемо перелік операцій, що вважаються банківськими та які банк має право проводити:

- прийом депозитів, відкриття та ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб;
- відкриття та ведення кореспондентських рахунків банків та організацій, які здійснюють окремі види банківських операцій;
- відкриття та ведення банками металевих рахунків фізичних та юридичних осіб, на яких відображається фізична кількість афінованих дорогоцінних металів та монет із дорогоцінних металів, що належать даній особі;
- переказні операції: виконання доручень фізичних та юридичних осіб з платежів та переказів грошей, облікові операції: облік (дисконт) векселів та інших боргових зобов'язань фізичних та юридичних осіб;

- банківські позикові операції: надання банком, іпотечною організацією, брокером та (або) дилером з правом ведення рахунків клієнтів як номінальний власник або дочірні організації національного керуючого холдингу у сфері агропромислового комплексу кредитів у грошовій формі;
- організація обмінних операцій з іноземною валютою, інкасація банкнот, монет та цінностей;
- прийом на інкасо платіжних документів (за винятком векселів);
- відкриття (виставлення) та підтвердження акредитива та виконання зобов'язань по ньому, видача банками банківських гарантій, що передбачають виконання у грошовій формі тощо.

Таким чином, безготівковим обігом є така форма грошового обігу, де гроші переміщуються за рахунками в банках не виходячи за межі банківської системи. Така форма дає можливість контролювати процес обігу, а також впливати на відносини відповідних економічних суб'єктів, не тільки їм самим, а й третім особам – банкам. Активний розвиток безготівкового обігу відбувся за рахунок науково-технічного прогресу, появи сучасних інформаційних технологій, які дозволили клієнтам здійснювати платежі дистанційно у декілька кліків за допомогою смартфона. Банки відіграють вирішальну роль у сприянні безготівковому обігу, надаючи різні електронні платіжні системи та послуги. безготівковий обіг, який забезпечують банки, забезпечує зручність, швидкість, безпеку та ефективність фінансових операцій, що робить його невід'ємною частиною сучасних банківських систем. У наступному підрозділі кваліфікаційної роботи розглянуто основні види безготівкових розрахунків.

1.2. Основні види безготівкових розрахунків

Безготівкові розрахунки – розрахунки, що здійснюються між фізичною та юридичною особою без використання готівки, шляхом переказу коштів через банк з розрахункового (поточного) рахунку платника на рахунок їх одержувача [7].

Такий формат платежів доступний всім – юридичним особам, підприємцям та звичайним громадянам. Розвиток безготівкових розрахунків є одним із найважливіших елементів регулювання грошово-кредитної сфери, дієвим інструментом економічного зростання країни, про що свідчить дослідження міжнародного рейтингового агентства Moody's, яке виявило прямий взаємозв'язок між збільшенням частки безготівкових розрахунків та зростанням ВВП. Переваг від проведення безготівкових розрахунків багато, зокрема, для держави це скорочення готівково-грошового обороту та витрат на його організацію, розширення можливості кредитування за рахунок поповнення ресурсної бази банків, що, зрештою, сприяє економічному зростанню. Вигода для організацій полягає у мінімізації потреби у грошах в касі у «зарплатний» день. А для громадян – це зниження ризику втрати чи розкрадання грошей, здійснення комунальних та інших видів платежів у безготівковому порядку, а також можливість збільшити дохід за рахунок отримання відсотків за залишками коштів на рахунках у банках та оперативне оформлення кредитів із використанням кредитної картки [53, с. 638].

Безготівкова оплата – це один із найбільш зручних варіантів ведення розрахунків через високу швидкість здійснення платежів та практично повну відсутність нормативних обмежень у здійсненні платежів [53].

Можливим є розрахунок як між сторонами платних майнових відносин, так і через додатковий суб'єкт – кредитну установу. Вимоги, що пред'являються безготівковим фінансовим операціям, містяться у нормах, розроблених у різних галузях права, переважно фінансового і цивільного, які разом представляють комплексний інститут права. У ході проведення безготівкових розрахунків відбувається зарахування та списання коштів в електронному вигляді.

За підсумками робочого дня власнику рахунку надається виписка за рахунком, в якій відображається залишок на початок і кінець дня, а також усі прибутково-витратні операції, що дозволяє власнику рахунку контролювати

грошові потоки. На рисунку 1.3 наведений ефективний механізм здійснення безготівкових розрахунків.

Рис. 1.3. Ефективний механізм здійснення безготівкових розрахунків

Джерело: складено автором на основі [53]

Існує кілька форм, за якими здійснюються безготівкові розрахунки:

- розрахунки за допомогою платіжних доручень;
- розрахунки у вигляді акредитива;
- розрахунки за допомогою інкасових доручень чи інкасо;
- розрахунки через чекові книжки;
- розрахунки з використанням пластикових карток;
- розрахунки у вигляді переказу електронних грошей [74].

Форми безготівкових розрахунків обираються клієнтами банків самостійно та передбачаються у договорах, які укладаються ними зі своїми контрагентами. Форми безготівкових розрахунків застосовуються клієнтами кредитних організацій (філій), установ та підрозділів розрахункової мережі центрального банку, і навіть самими банками. Банки не втручаються у договірні відносини клієнтів. Взаємні претензії щодо розрахунків між

платником та одержувачем коштів, крім тих, що виникли з вини банків, вирішуються в установленому законодавством порядку без участі банків [74, с. 104].

У випадку розрахунків за допомогою платіжних доручень оформляється документ – платіжне доручення, в якому міститься доручення банку зробити переказ зазначеної у платіжному документі суми за рахунок коштів платника.

Платіжне доручення як форма розрахунків щодо виконання переказу є платіжною інструкцією, згідно з якою банк-відправник здійснює переказ коштів до банку-одержувача особі, зазначеній у дорученні. Сторонами виступають платник та одержувач платежу, учасником є банк, який здійснює операцію переказу. Переказ здійснюється у строки та особі, яка зазначена в дорученні. Строк дії платіжного доручення складає десять днів, до яких не входить день складання документа. При постійних та рівномірних поставках товарів та наданні послуг покупці мають можливість розраховуватися з постачальниками платіжними дорученнями в порядку планових платежів. У цьому випадку розрахунки здійснюються не за кожним окремим відвантаженням або послугою, а шляхом періодичного перерахування коштів з рахунку покупця на рахунок постачальника в конкретні строки та в певній сумі на основі плану відпуску товарів та послуг на наступний місяць, квартал. Таким шляхом можуть проводитися розрахунки між торговими організаціями та їх постачальниками (м'ясокомбінатами, хлібозаводами, молокозаводами), між виробничими підприємствами за вугілля, газ, електроенергію, метал [70].

Наступна форма безготівкових розрахунків – за допомогою акредитиву. Акредитив є спеціальним рахунком, який використовується для розрахунків за операціями, що вимагають посередництва банку. Акредитив – це доручення банку покупця банку постачальника здійснювати оплату рахунків цього постачальника за відвантажений товар чи надані послуги за умов, передбачених в заяві [70].

У розрахунках з акредитиву беруть участь:

- наказодавець, який звертається до банку із проханням про відкриття акредитива;
- банк-емітент, який відкриває акредитив;
- одержувач коштів;
- банк, який залучається для передачі акредитива одержувачу коштів [67, с. 4].

У разі здійснення розрахунків з використанням акредитива платник дає розпорядження банку про переказ коштів їх одержувачу, але тільки при дотриманні одержувачем коштів особливих умов, наприклад, постачання товарів, надання документів та інших умов.

Розрахунки з використанням акредитива проводяться в такий спосіб. Покупець відкриває у своєму банку акредитив і переводить туди вартість покупки.

Постачальник зможе отримати ці кошти за умови здійснення постачання товару та передачі супровідних документів банку, де відкритий акредитив. І лише після цього банк здійснює переказ коштів. Зручність такої форми розрахунків полягає у захищеності проведення угоди [41, с. 24].

Банками можуть відкриватися такі види акредитивів:

- покриті (депоновані) та непокриті (гарантовані);
- відзивні та безвідзивні (можуть бути підтвердженими) [78].

Акредитив призначений для розрахунків із одним одержувачем коштів. Умовами акредитиву може бути передбачено акцепт уповноваженої платником особи. Одержувач коштів може відмовитись від використання акредитива до закінчення терміну його дії, якщо можливість такої відмови передбачена умовами акредитиву.

Про закриття акредитиву до банку платника надсилається повідомлення. Використання акредитивної форми розрахунків передбачається в основному договорі між платником та постачальником, де, зокрема, обумовлюються: конкретні умови розрахунків за акредитивом, термін його дії, вид акредитиву та спосіб його виконання, найменування банків платника та постачальника,

перелік документів, за якими проводиться оплата [74]. Розрахунки за допомогою інкасових доручень можливі лише за наявності у стягувача (одержувача) коштів права пред'явлення вимог до рахунку боржника (платника). Ці права можуть бути передбачені законом чи договором, укладеним між власником рахунку (боржником) і банком. Інкасо за своєю суттю має стягувальний характер.

Розрахунки за інкасо є банківською операцією, з якої банк-емітент за дорученням і за допомогою клієнта, виходячи з розрахункових документів, здійснює дії, пов'язані з отриманням від платника платежу. Для здійснення розрахунків за інкасо банк-емітент має право залучати інший банк (виконуючий банк). Розрахунки за інкасо здійснюються на підставі платіжних вимог, оплата за якими може провадитися за розпорядженням платника (з акцептом) або без його розпорядження (в безакцептному порядку), та інкасових доручень, оплата яких проводиться без розпорядження платника, тобто в беззаперечному порядку [74].

Таким чином одержувач коштів, щоб стягнути необхідну суму, повинен пред'явити банку-держателю рахунки платника, необхідні відомості про боржника та його зобов'язання.

Платіжна вимога є розрахунковим документом, що містить вимогу кредитора (отримувача коштів) за основним договором до боржника (платника) про сплату певної грошової суми через банк. Інкасове доручення є розрахунковим документом, виходячи з якого здійснюється списання коштів з рахунків платників у безперечному порядку.

Інкасові доручення застосовуються:

- у випадках, коли безперечний порядок стягнення коштів встановлено законодавством, у тому числі для стягнення коштів органами, що виконують контрольні функції;
- для стягнення за виконавчими документами;

– у випадках, передбачених сторонами за основним договором, за умови надання банку, який обслуговує платника, права на списання коштів з рахунку платника без його розпорядження.

Розрахунки чеками з чекових книжок здійснюють: юридичні особи (підприємці) чи індивідуальні підприємці – чекодержатели, є одержувачами платежу за чеком з чекової книжки фізичні особи – чекодавці [16, с. 37].

В цьому випадку відбувається списання коштів із рахунку чекодавця на рахунок чекодержателя чи видачу йому готівки.

Розрахунок за чеками проводиться лише за умови, що чекодавець має на рахунку достатню суму грошей і після підтвердження особи пред'явника чека та перевірки справжності самого чека. Пластикова картка – це платіжний інструмент, за допомогою якого її власники можуть здійснювати безготівкові розрахунки та отримувати готівку. Розрахунки за пластиковими картками передбачають наявність певної системи, до складу якої входять банки та інші учасники, які спільно здійснюють випуск в обіг та операції з використанням пластикових карток. Безготівкові розрахунки з використанням пластикових карток здійснюються згідно з договором, що укладається банком із власником системи розрахунків за встановленими ним стандартами та правилами [16].

У межах такого виду безготівкових розрахунків, як переказ електронних коштів, громадянин (фізична особа) надає оператору для проведення операцій кошти з його особистого банківського рахунку. Особливості вексельної форми розрахунків такі. Вексельна форма – це розрахунки між постачальником та платником за товари або послуги з відстроченням платежу (комерційний кредит) на основі спеціального документа-векселя.

Вексель – це безумовне письмове боргове зобов'язання суворо встановленої законом форми, що дає його власнику (векседавцю) безперечне право після настання терміну вимагати від боржника сплати зазначеної у векселі грошової суми. Операції з інкасування банками векселів вигідні як для клієнтів, так і для самого банку. Так, клієнт звільняється від необхідності контролювати терміни пред'явлення векселів до платежу, а

процес отримання платежу стає швидшим, дешевим, надійнішим. Для банку використання клієнтами векселів – це одне із джерел отримання прибутку [16].

Крім того, у процесі здійснення касових операцій на кореспондентському рахунку комерційного банку зосереджуються значні кошти, які можна пустити в обіг. Банківські векселі можуть набувати як юридичні, так і фізичні особи, передусім, з метою отримання доходу. Таким чином, маючи юридичну силу термінового зобов'язання банку з усіма правами, що випливають звідси, банківський вексель є еластичним, гнучким інструментом здійснення платежів, обслуговування частини платіжного обороту господарства.

В основі організації безготівкових розрахунків лежать такі принципи:

1) кошти суб'єктів господарювання підлягають обов'язковому збереженню на розрахункових, поточних та інших рахунках в установах банків;

2) грошові розрахунки та платежі підприємств здійснюються, головним чином, через установи банків чи інші кредитні установи в безготівковому порядку;

3) розрахунки з покупцями за товарно-матеріальні цінності та послуги виконуються після відвантаження товарів чи надання послуг одночасно з ними чи у формі попередньої оплати;

4) платежі здійснюються лише за наявності достатньої суми коштів на рахунках платника; за певних умов банк може надати кредит на оплату рахунків постачальників або взяти на себе функцію платника-гаранта (поручителя) на комерційній основі (на прохання кредитоспроможного клієнта);

5) зарахування коштів на рахунок одержувача виконується після списання сум із рахунку платника [53].

Також виокремимо іншу класифікацію принципів здійснення безготівкових операцій на рисунку 1.4.

Законодавчі норми допускають відкликання платіжних доручень та інших видів розпоряджень, раніше заявлених до виконання. Однак, як показує практика, повернути гроші у безготівковій формі – це складніше, ніж просто здійснити видачу готівки з каси.

Так, у випадках, коли помилковий переказ відбувається між фізичними особами чи організаціями, оформлення повернення передбачає необхідність використання встановленого судового порядку.

Трохи простіше відбувається в угодах за участю клієнтів і невеликих торгових точок. Тут в якості альтернативи основним видам транзакцій можуть бути використані зворотний переказ з однієї картки на іншу або готівку. А ось для великих мережевих магазинів повернення відбувається через моментальне скасування або через заяву до банку. При цьому у другому випадку покупцеві доведеться надати власні особисті дані та реквізити, що рідко сприяє формуванню позитивного враження від цієї операції [55].

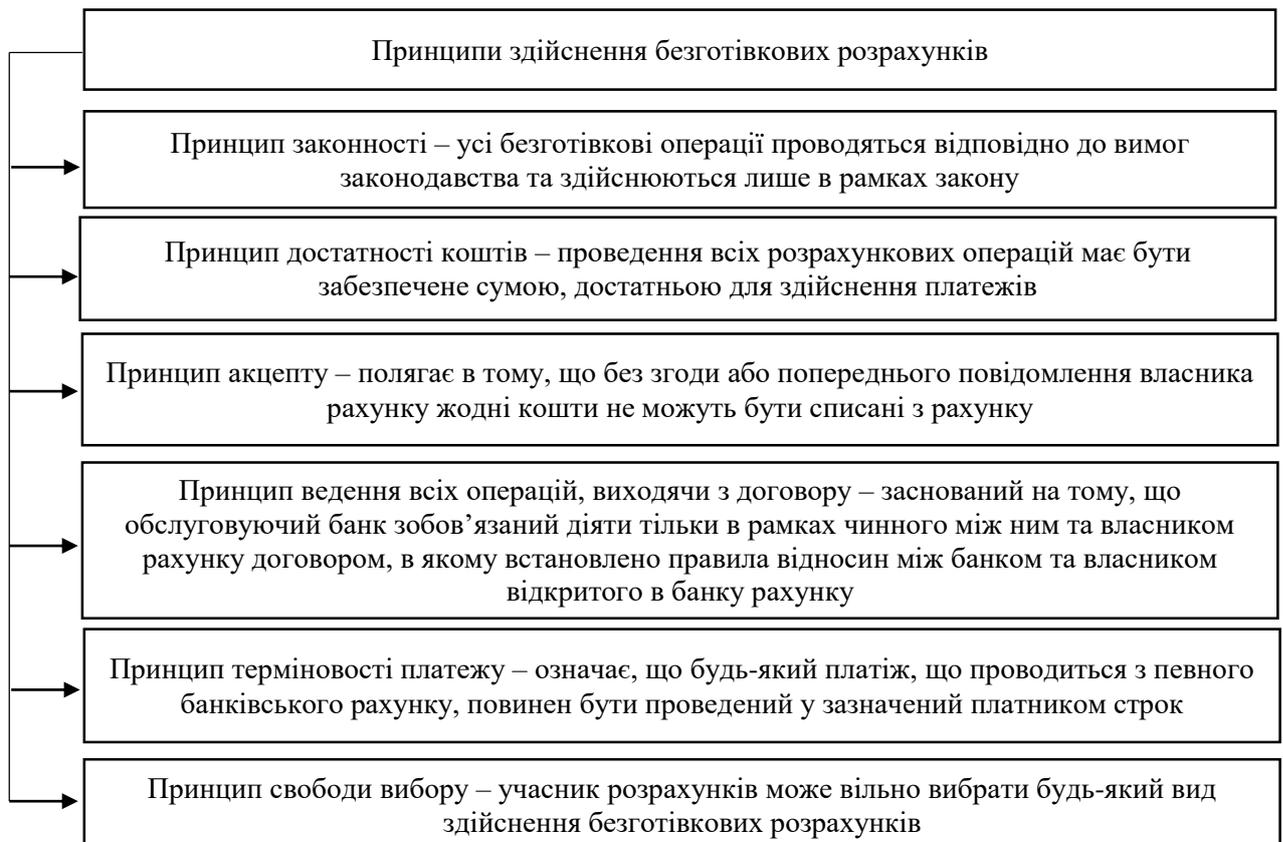

Рис. 1.4. Принципи здійснення безготівкових операцій

Джерело: складено автором на основі [55]

Кредитно-фінансові організації – не єдині виконавці, які пропонують послуги переказу коштів. Аналогічний сервіс надають різні платформи, які використовують електронні платіжні системи. При виборі на користь такої опції слід переконатися в наявності у одержувача вільного доступу до зазначених реквізитів, а також у надійності та безпеці потенційного посередника.

Варто зазначити, що більшість учасників економічної системи, зайнятих у цій сфері, фактично співпрацюють із банківськими структурами і в ролі додаткового посередника. Перевагою в цьому випадку може бути супутній сервіс, який надає певні вигоди для учасників: знижки та бонуси, збільшений відсоток повернення або відсутність комісій, або можливість використання зручних інструментів для контролю за балансом та оформлення транзакцій [55].

Таким чином, безготівкові розрахунки здійснюються за такими основними формами: за допомогою платіжних доручень, у вигляді акредитива, за допомогою інкасових доручень чи інкасо, через чекові книжки, з використанням пластикових карток, у вигляді переказу електронних грошей. Кожен з видів розрахунків має своє призначення та сферу застосування, де той чи інший вид розрахунків буде найбільш доречним. Усі безготівкові розрахунки базуються на неухильному дотриманню наступних принципів: законності, достатності коштів, акцепту, ведення всіх операцій, виходячи з договору, терміновості платежу та свободи вибору.

1.3. Класифікація платіжних інструментів та їх функціональні особливості

Для початку варто зазначити, що платіжний інструмент – це засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому носії інформації, який використовується для ініціювання переказів [67, с. 5]. До платіжних інструментів відносяться документи на переказ та спеціальні платіжні засоби.

До платіжних інструментів банку належать такі: прямий дебет, кредитовий трансфер, електронні платіжні засоби. Національний банк України має право визначати інші види платіжних інструментів та порядок їх емісії.

Прямим дебетом називають постійні доручення банку щодо регулярного здійснення платежів на рахунок суб'єкта. Прямий дебет – це те, що називається автоматичною оплатою надходжень, витрат, покупок, фінансування тощо, як особистого, так і комерційного суб'єкта.

Кредитовий трансфер – платіжний інструмент у вигляді сукупності процедур, що передбачені нормативно-правовими актами Національного банку України, виконання яких необхідно здійснювати для ініціювання кредитового переказу, що використовується для ініціювання платіжної операції кредитового переказу [70].

Електронний платіжний засіб може існувати в будь-якій формі, на будь-якому носії, що дає змогу зберігати інформацію, необхідну для ініціювання електронного переказу. Емісія електронних платіжних засобів у межах України проводиться виключно банками, що уклали договір з платіжною організацією відповідної платіжної системи та отримали її дозвіл на виконання цих операцій (крім банків, які здійснюють емісію електронних платіжних засобів для використання в межах цих банків).

Платіжні інструменти характеризуються: формою, засобами захисту і підтвердження справжності, кредитовим або дебетовим характером дії.

До емісійних платіжних інструментів відносяться, зокрема, електронні платіжні засоби, платіжні картки та передплачені платіжні інструменти.

Електронний платіжний засіб (ЕПЗ) – платіжний інструмент, реалізований на будь-якому носії, що містить в електронній формі дані, необхідні для ініціювання платіжної операції та/або здійснення інших операцій, визначених договором з емітентом [74].

Платіжна картка – електронний платіжний засіб у вигляді пластикової чи іншого виду картки.

Передплачений платіжний інструмент – платіжний інструмент для здійснення операцій з електронними грошима. Передплачений платіжний інструмент використовується відповідно до схеми виконання платіжних операцій відповідного емітента електронних грошей та/або правил платіжної системи, згідно з якими випускаються платіжні інструменти, та з дотриманням вимог законодавства України [74].

Емісію платіжних інструментів у межах України має право здійснювати емітент – надавач платіжних послуг, який надає послугу емісії платіжних інструментів та має право на надання такої послуги відповідно до Закону України «Про платіжні послуги».

Для здійснення емісії платіжних інструментів для використання в платіжній системі емітент (крім отримання ліцензії у Національному банку) має укласти договір з оператором відповідної платіжної системи [7].

Платіжний інструмент може бути:

- особистим – для власних потреб фізичних осіб;
- корпоративним (бізнесовим) – для потреб господарської/ підприємницької/ незалежної професійної діяльності.

Платіжний інструмент дозволяє:

- розрахуватися за товари і послуги;
- переказати кошти іншій особі;
- отримати готівку;
- отримати інформацію про належні держателю кошти.

Порядок та умови використання платіжного інструменту визначаються у договорі з емітентом. Емітент має право використовувати ліміти та/або обмеження на суми та кількість платіжних операцій з використанням платіжних інструментів.

Користувач має право змінити встановлений емітентом ліміт та/або обмеження, про що повідомляє емітента в порядку, установленому договором.

В Україні випуск електронних грошей регулюється з 2022 р. Постановою НБУ «Про затвердження Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними» [61].

Закон «Про платіжні послуги» надав право небанківським надавачам платіжних послуг здійснювати випуск електронних грошей. До цього емітентами електронних грошей могли бути лише банки. З метою уніфікації вимог до такої діяльності Національний банк, зокрема:

- встановив вимоги до порядку здійснення випуску електронних грошей та виконання платіжних операцій з ними;
- зобов'язав емітента здійснювати формування номера електронного гаманця за міжнародним стандартом IBAN та встановив вимоги до режиму використання електронних гаманців;
- запровадив вимоги до договору, який укладається між емітентом та споживачем або користувачем, з метою посилення захисту прав споживачів фінансових послуг [62].

Відповідні норми містить постанова Правління Національного банку України від 29 вересня 2022 року № 210 «Про затвердження Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними».

Сучасні платіжні системи є важливою системою економічної і фінансової інфраструктури будь-якої країни. Українські власники карток дедалі частіше переходять від зняття готівки з банкоматів до безготівкової оплати [32, с. 25].

Ринок платіжних карток в Україні почав формуватися у 1996 році, коли вітчизняними банками було емітовано перші картки міжнародних платіжних систем MasterCard International і Visa International. Основними економічними передумовами введення карток в Україні стали:

Поряд з цим найбільші українські банки розпочали емісію локальних платіжних карток внутрішньобанківських (одноемітентних) платіжних систем [11, с. 139]. Електронна платіжна система – це нова сучасна ланка та різновид економічних операцій стосовно обміну грошей на товар чи послугу. Для

електронних платежів задіяні банківські автомати, магнітні картки, картки з мікропроцесорами [13, с. 252]. Електронний платіжний засіб може існувати в будь-якій формі, на будь-якому носії, що дає змогу зберігати інформацію, необхідну для ініціювання електронного переказу. Електронний платіжний засіб має відповідати вимогам щодо захисту інформації, передбаченим цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України [60]

На сьогоднішній день в Україні експлуатуються 3 платіжних системи з платіжними пластиковими картками та системами банкоматів:

1) Міжнародна платіжна система VISA International Service Association (США) з процесинговим центром в США, Європі та на інших континентах [42];

2) 2. Міжнародна платіжна система MasterCard International (США)+ Europay International (ЕС) з процесинговим центром в США та Європі. Національна платіжна система НСМЕП (Україна) з процесинговим центром в Україні;

3) Національна платіжна система НСМЕП (Україна) з процесинговим центром в Україні. Національний банк впровадив національну платіжну систему «Український платіжний простір» (ПРОСТІР). Система створена і розвивається Національним банком України. Учасниками є банки та небанківські установи. Основним продуктом системи є платіжні картки ПРОСТІР, що випускаються українськими банками до рахунку клієнта. З їх використанням можна здійснювати будь-які платіжні операції на території України – розрахунки в торговельній мережі та мережі Інтернет, отримання готівки в банкоматах та через термінали на касах магазинів, перекази коштів з картки на картку та інші операції [51].

Всі види карток VISA зручні в обігу, відповідають необхідним вимогам безпеки та дозволяють приватним особам користуватися різними додатковими послугами, а корпоративним клієнтам підвищити ефективність фінансового управління підприємством. Системою Visa розроблено цілий ряд платіжних карток, призначених для різних категорій клієнтів, які відповідають їх способу

життя і індивідуальним потребам. Visa пропонує банкам три основні види карток для фізичних осіб [55, с. 117].

У зв'язку з війною в Україні Національний банк України у межах реалізації норм Закону України «Про платіжні послуги» розробив новий порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, включаючи платіжні картки. Закон надав право небанківським надавачам платіжних послуг здійснювати емісію платіжних інструментів. До цього емітентами електронних платіжних засобів могли бути лише банки. Ураховуючи вимоги Закону, Національний банк затвердив новий порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, який встановлює загальні вимоги до емісії/еквайрингу платіжних інструментів та розрахунків з їх використанням [66].

Підсумовуючи, класифікація платіжних інструментів та їх функціональні характеристики відіграють вирішальну роль у нашому сучасному фінансовому ландшафті. Готівка залишається широко поширеним платіжним інструментом завдяки своїй універсальності та зручності в певних ситуаціях. Однак, оскільки технології продовжують розвиватися, цифрові платіжні інструменти набули значної популярності. Кредитні та дебетові картки забезпечують зручність, безпеку та гнучкість, дозволяючи користувачам здійснювати транзакції як фізично, так і онлайн. Варто зазначити, що класифікація платіжних інструментів не є фіксованою, і нові технології та методи можуть продовжувати з'являтися. Постійний розвиток фінансових технологій (фінтех) і все більше впровадження інноваційних рішень, ймовірно, сформує майбутні платіжні інструменти.

По мірі просування вперед надзвичайно важливо забезпечити, щоб ці платіжні інструменти залишалися безпечними, надійними та доступними для всіх людей. Регуляторні органи, фінансові установи та постачальники технологій повинні працювати разом, щоб створити надійні рамки, які захищатимуть дані користувачів, захищатимуть від шахрайства та підтримуватимуть цілісність фінансової системи.

Таким чином, найпоширенішими та найбільш відомими платіжними інструментами є електронні платіжні системи, платіжні картки, передплачені платіжні інструменти. При виборі платіжного інструменту для здійснення платіжної операції необхідно зважати на певні обмеження, що пов'язані з тим, чи приймає одержувач платежу даний засіб платежу. При цьому необхідно враховувати різні чинники, наприклад, історичні та соціальні особливості території, законодавчі чи нормативні обмеження тощо.

Сьогодні в більшості країн світу форма безготівкових розрахунків є основним способом здійснення платіжних операцій. Популярність такого формату пояснюється швидкістю, зручністю та безпекою, а також можливістю отримання додаткових привілеїв від банків, орієнтованих як на підвищення лояльності поточних клієнтів, так і на залучення нових.

Безготівкові розрахунки здійснюються шляхом обігу коштів у безготівковій формі за допомогою таких форм, як чек, платіжне доручення, акредитив, інкасо, банківські платіжні картки та інші.

Електронні гроші поступово завойовують довіру у світі та в Україні зокрема. На сьогодні більш чітке регулювання та створення нормативної бази у сфері обігу електронних грошей зробить цей інструмент більш зрозумілим для користувачів. Ефективне функціонування механізмів електронних платежів та розрахунків позитивно позначається на роботі регіональних економік та глобальної економіки в цілому, полегшує торгівлю між регіонами та допомагає стимулювати розвиток регіональних господарств.

Було визначено, що безготівковий грошовий обіг має ряд переваг порівняно з обігом готівкових грошей. Тут немає витрат на друкування, упаковку, транспортування готівки. Готівковий обіг потребує утримання значного штату касирів, контролерів. Тому безготівковий обіг має важливе економічне значення в прискоренні обертання обігових ресурсів, скороченні кількості готівкових грошей, зниженні витрат обігу. З огляду на це, безготівковий обіг має вдосконалюватися та ставати більш зручним, у зв'язку з цим створюються міжнародні платіжні системи.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ОПЕРАЦІЙ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» З БЕЗГОТІВКОВИМИ ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ

2.1. Фінансово-економічна характеристика АТ КБ «Приватбанк»

Акціонерне товариство комерційний банк «Приватбанк» – це сучасна банківська установа із 100% державною часткою власності, є учасником фонду гарантування вкладів фізичних осіб [47].

Досліджувана фінансова установа створена у формі товариства з обмеженою відповідальністю та діє на основі установчого договору, виданого Національним банком України 7 лютого 1992 р. У 2000 р. за рішенням зборів акціонерів банк було реорганізовано у закрите акціонерне товариство.

З метою недопущення дестабілізації фінансової системи України, забезпечення захисту прав вкладників та враховуючи системну важливість ПриватБанку 21 грудня 2016 року держава провела націоналізацію, набувши права власності на 100% акцій банку з урахуванням рішення РНБО від 18 грудня 2016 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки України в економічній сфері та захисту інтересів вкладників», введеного в дію Указом Президента України № 560/2016 від 18 грудня 2016 року.

Сьогодні держава – єдиний акціонер банку, якому належить 100% акцій статутного капіталу. Функції з управління корпоративними правами держави в банку здійснює Кабінет Міністрів України, який також виконує функції вищого органу банку. У травні 2021 року Банк Англії визнав рішення НБУ щодо націоналізації ПриватБанку [47].

Мета діяльності фінансової установи полягає у здійсненні банківської діяльності, спрямованої на отримання прибутку для власного розвитку та в інтересах власника [47].

АТ КБ «Приватбанк» є універсальним банком, який надає банківські та фінансові послуги як у національній, так і в іноземній валюті, крім послуг страхування.

У зв'язку з військовим вторгненням РФ на територію України, відділення АТ КБ «Приватбанк» працюють у безперебійному режимі в тих населених пунктах, в яких немає загроз для здоров'я й життя працівників та клієнтів. Варто виокремити особливості діяльності банку під час воєнного стану [47]:

- безготівкові розрахунки працюють без обмежень.
- зняття готівки через банкомати ПриватБанку доступне.
- строк дії карток «ПриватБанку» автоматично подовжено на 180 днів;
- тимчасово зупинені покупки через «Оплату частинами»;
- тимчасово обмежена відправка міжнародних валютних переказів;
- мережа POS-терміналів банку працює;
- онлайн-банкінг Приват24 та Приват24 для бізнесу, мережа самообслуговування працюють в режимі 24/7.

Також призупинено роботу валютного ринку України, крім операцій продажу іноземної валюти клієнтами (згідно з Постановою Правління НБУ від 24.02.2022 р. №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану») [47].

АТ КБ «Приватбанк» станом на кінець 2022 р. мав 1033 відкритих відділень, що становить 86% всіх відділень. 5732 банкомати АТ КБ «Приватбанк» працює з готівкою, що становить 79% всіх відділень. В АТ КБ «Приватбанк» працює 8863 терміналів самообслуговування, що становить 80% загальної кількості терміналів банку [47]. Організаційна структура АТ КБ «Приватбанк» характеризується такими структурними елементами: очолюють банк Загальні збори акціонерів, їм підпорядковується Ревізійна комісія, Правління банку та Наглядова Рада. На рисунку 2.1 наведена організаційна структур банку.

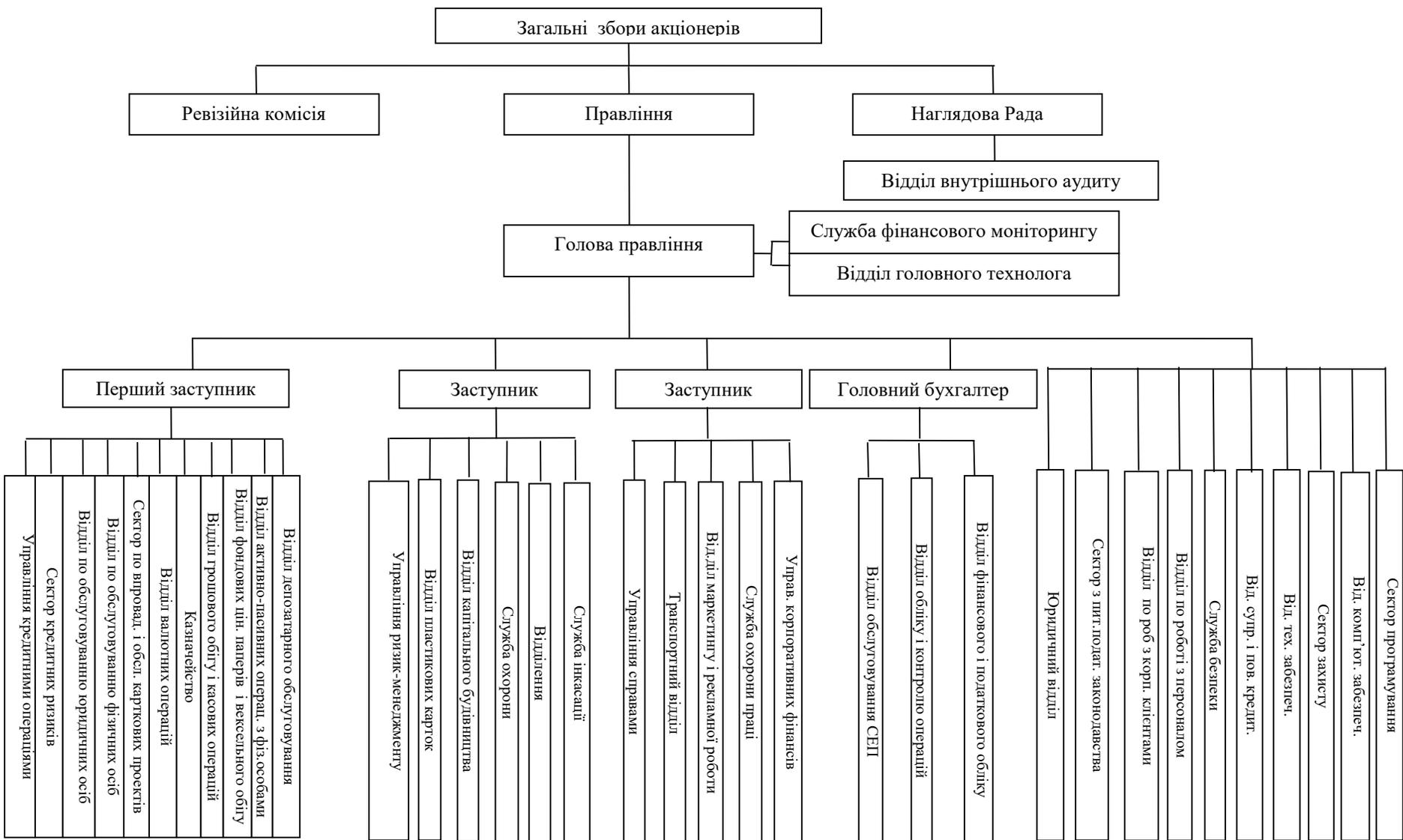

Рис. 2.1. Організаційна структура АТ КБ «Приватбанк»

Аналіз фінансових результатів діяльності АТ КБ «ПриватБанк» доречно розпочати з дослідження складу та структури балансу банківської установи. На основі інформації, представленої на сайті банку, нами було визначено динаміку активів балансу досліджуваного банку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад та структуру активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки						Абсолютний приріст			
	2020		2021		2022		2021-2020		2022-2021	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	49911	13,04	52835	13,17	96380	17,83	2924	0,13	43545	4,66
Заборгованість інших банків	25059	6,55	26243	6,54	103837	19,21	1184	-0,01	77594	12,67
Кредити та аванси клієнтів	55021	14,38	68218	17,00	68084	12,59	13197	2,62	-134	-4,41
Інвестиційні цінні папери	221711	57,94	222277	55,39	239752	44,35	566	-2,55	17475	-11,04
Поточні податкові активи	6660	1,74	9978	2,49	9097	1,68	3318	0,75	-881	-0,80
Інвестиційна нерухомість	2933	0,77	1989	0,50	2155	0,40	-944	-0,27	166	-0,10
Активи з права користування	1738	0,45	1266	0,32	1389	0,26	-472	-0,13	123	-0,06
Основні засоби та нематеріальні активи	5982	1,56	6074	1,51	5228	0,97	92	-0,05	-846	-0,55
Інші фінансові активи	3467	0,91	2644	0,66	4309	0,80	-823	-0,25	1665	0,14
Інші активи	8901	2,33	9150	2,28	9869	1,83	249	-0,05	719	-0,45
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя	1228	0,32	615	0,15	432	0,08	-613	-0,17	-183	-0,07
Необоротні активи, утримані для продажу	32	0,01	7	0,00	64	0,01	-25	-0,01	57	0,01
Усього активів	382643	100	401296	100	540596	100	18653	0	139300	0

Джерело: розраховано автором за [65]

Отримані результати дають підстави зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду загальні активи банку мають стабільну тенденцію до зростання. У 2021 р. збільшення склало 18653 млн. грн., а у наступному році – 139300 млн. грн. Реалізацію даної тенденції забезпечує щорічне зростання грошових коштів, вартість яких у 2022 р. збільшилася на 82,4%, порівняно з 2021 р., інвестиційних цінних паперів – зростання яких склало 7,86% протягом року. Вартість поточних податкових активів, сума яких зростає

майже удвічі та основних засобів та нематеріальних активів, зростання яких становить 86%. Фактично найсуттєвіше зростання продемонструвала стаття заборгованості інших банків, які зросли майже в чотири рази порівняно з довоєнним 2021 р. Проте, серед зазначених нами активів найбільшу питому вагу посідають інвестиційні цінні папери, частка яких у 2022 р. склала 44,35%, що на 11,04% менше, порівняно з 2021 р. Зростання цінних паперів у 2022 р. забезпечив приріст саме державних цінних паперів, а саме – військових облігацій.

Слід підкреслити, що у 2022 р. банківська установа значно зменшила суму кредитів та авансів клієнтів у складі активів, відносно зменшення у структурі активів склало 4,41%, а абсолютне зниження склало всього 134 млн грн. Проте, цей показник є високим і займає третє місце в активах банку. Відносно погіршення кредитної діяльності АТ КБ «Приватбанк» ми вбачаємо у впливі війни та збільшенні кредитних ризиків, адже на фінансовому ринку значно знизився як попит, так і пропозиція на кредитні кошти. Суттєво зростання в структурі активів грошових коштів та їх еквівалентів свідчить про потреби в вищій ліквідності внаслідок ситуації невизначеності внаслідок початку повномасштабної війни.

Враховуючи, що в активах АТ КБ «Приватбанк» саме інвестиційні цінні папери, грошові кошти та кредити й аванси клієнтів займають найбільшу питому вагу, досліджуваному банку потрібно здійснювати управлінську діяльність з пріоритетним розвитком саме зазначених статей активів.

Визначивши основні джерела наповнення активів АТ КБ «Приватбанк» далі доречно розглянути склад та структуру пасивів банку.

Дані таблиці 2.2 свідчать, що у структурі зобов'язань найбільшу питому вагу становлять кошти клієнтів, які у 2019 р. 93,7 %, в 2020 р. – 94,3 %, а в 2021 р. – 94,8%, що дає підстави стверджувати про позитивну динаміку до зростання. У 2020 р. їх розмір склав 240457 млн. грн., що на 9460 млн. грн. більше за 2019 р. У 2021 р. дана тенденція продовжилася і зростання склало 72111 млн. грн.

Тобто, у 2020 р. розмір заборгованість перед НБУ зменшився на 2096 млн. грн., у 2021 р. зменшення склало ще 7721 млн. грн, що дало змогу фінансовій установі повністю розрахуватися з НБУ. Слід зазначити, що у 2021 р. дещо зросли інші фінансові зобов'язання та значно збільшилися резерви та нефінансові зобов'язання.

Таблиця 2.2

Склад та структура зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки						Абсолютний приріст			
	2020		2021		2022		2021-2020		2022-2021	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Заборгованість перед НБУ	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Заборгованість перед іншими банками та іншими фінансовими організаціями	19	0,01	3	0,00	5	0,00	-16	-0,01	2	0,00
Кошти клієнтів	312568	94,84	325303	97,20	471970	97,76	12735	2,36	146667	0,56
Зобов'язання орендаря з лізингу	1844	0,56	0	0,00	0	0,00	-1844	-0,56	0	0,00
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	9	0	5	0,00	8	0,00	-4	0,00	3	0,00
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	147	0,04	67	0,02	43	0,01	-80	-0,02	-24	-0,01
Інші фінансові зобов'язання	2912	0,88	1795	0,54	2271	0,47	-1117	-0,34	476	-0,07
Резерви та нефінансові зобов'язання	12087	3,67	7508	2,24	8510	1,76	-4579	-1,43	1002	-0,48
Усього зобов'язань	329586	100	334681	100	482807	100	5095	0	148126	0

Джерело: розраховано автором за [65]

Щодо загального обсягу зобов'язань, то їх сума щорічно зростає. Темпи збільшення обсягів зобов'язань протягом досліджуваного періоду склали 46,48% проти 41,27% темпів зростання активів. Тобто, не зважаючи на збільшення обсягів активів, зобов'язання АТ КБ «Приватбанк» зростають більш швидкими темпами.

Капітал АТ КБ «Приватбанк» мав хвилеподібну тенденцію щодо динаміки. Так, у 2022 р. загальна вартість капіталу порівняно з 2020 р. зросла всього на 8,9%, але капітал зменшився порівняно з 2021 р. на 13,25% за

рахунок суттєвого збільшення нереалізованого збитку. Проте, у 2022 р. загальні резерви та інші фонди зросли на 18,08% порівняно з 2021 р., що дещо пом'якшило зниження вартості власного капіталу банку (табл. 2.3).

Капітал банку формується за рахунок акціонерного капіталу, резервів переоцінки приміщень, результату від операції з акціонером та загальних резервів та інших фондів.

Таблиця 2.3

Склад та структура капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Абсолютний приріст, млн. грн.		Темп зростання, %	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021/ 2020	2022 / 2021
Акціонерний капітал	206060	206060	206060	0	0	0,00	0,00
Емісійний дохід	23	23	23	0	0	0,00	0,00
Резерв переоцінки приміщень	689	794	521	105	-273	15,24	-34,38
Нереалізований (збиток)/прибуток від інвестиційних цінних паперів	-2937	-4886	-15690	-1949	-10804	66,36	221,12
Результат від операції з акціонером	12174	12174	12174	0	0	0,00	0,00
Загальні резерви та інші фонди	27	9696	11449	9669	1753	35811,11	18,08
Накопичений дефіцит	-162980	-157247	-156749	5733	498	-3,52	-0,32
Частка неконтролюючих учасників	1	1	1	0	0	0,00	0,00
Усього капіталу	53057	66615	57789	13558	-8826	25,55	-13,25

Джерело: розраховано автором за [65]

Акціонерний капітал та результати від операції з акціонером та загальні резерви та інші фонди протягом досліджуваного періоду залишалися незмінними і склали 206060 млн. грн.; 12174 млн грн та 27 млн грн відповідно.

Слід зазначити позитивну динаміку до зменшення накопиченого дефіциту, який протягом досліджуваного періоду зменшився на 6231 млн. грн. Проте, загальна вартість капіталу у 2022 р. знизилася на 8826 млн грн, порівняно з попереднім роком.

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанк» наведено в таблиця 2.4. Проведений аналіз засвідчив, що у 2022 р. відбувається зниження фінансової стійкості АТ КБ «Приватбанку», що є показником менш ефективної діяльності досліджуваного банку, ніж кілька років тому, оскільки внаслідок війни фінансові показники погіршились.

Таблиця 2.4

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості банку АТ КБ «Приватбанк»
протягом 2020-2022 рр.

Показники	Оптимальне значення	Роки			Абсолютний приріст	
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Коефіцієнт надійності	>0,08 – 0,1	0,16	0,19	0,12	0,03	-0,07
Коефіцієнт фінансового важеля	20 : 1	6,21	5,02	8,35	-1,19	3,33
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів	>0,04	0,19	0,17	0,11	-0,02	-0,06
Коефіцієнт відношення статутного капіталу до власного капіталу	0,015 – 0,5	3,88	3,09	3,56	-0,79	0,47
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12-15	1,86	1,95	2,62	0,09	0,68
Відношення власного капіталу до залучених коштів	0,05	0,16	0,20	0,12	0,04	-0,08

Джерело: розраховано автором за [65]

Так, коефіцієнт надійності протягом всього досліджуваного періоду відповідав нормативному значенню. У свою чергу, найгірше значення показника надійності АТ КБ «Приватбанк» мав у 2022 р.

Коефіцієнт фінансового важеля збільшився з 6,21 у 2020 р. до 8,35 у 2022 р. Даний коефіцієнт засвідчує, що на гривню власного капіталу припадає 8,35 грн. зобов'язань у 2022 р. та 5,02 грн й 6,21 грн відповідно у 2021 та 2020 рр. Для банківських установ такий показник є прийнятним.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та активів також відповідає нормативному значенню протягом досліджуваного періоду. Найвищим він був у 2020 р. і становив 0,19. Через 2 роки він знизився на 0,8.

Коефіцієнт відношення статутного капіталу до власного капіталу протягом досліджуваного періоду значно перевищує нормативне значення, що свідчить про велику залежність державного банку АТ КБ «Приватбанк» від акціонерного капіталу.

Проте, протягом усього періоду спостерігалось дуже низьке значення коефіцієнту мультиплікатора капіталу. Це свідчить, насамперед, що темп зростання активів значно перевищує темп зростання акціонерного капіталу та створює ризики для діяльності банку в майбутньому. Динаміка відношення власного капіталу до залучених коштів свідчить про те, що протягом 2022 р. власний капітал порівняно з залученими коштами знизився, що створило нестачу власного капіталу банку. Це, знову ж таки, створює додаткові ризики, особливо в період фінансової нестабільності під час війни. Необхідно вживати заходів направлених на максимізацію власного капіталу.

За нормативними показниками ліквідності АТ КБ «Приватбанк» протягом 2020-2022 р. можна говорити про дотримання банком економічних нормативів та вимог, встановлених НБУ (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка нормативних показників капіталу АТ КБ «Приватбанк» у 2020-2022 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки			Абсолютне відхилення	
		2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Норматив регулятивного капіталу, млрд. грн. (Н1)	>500 млн. грн. >200 млн. грн. (від 18.06.2020)	35257	43050	54582	7793	11532
Норматив адекватності регулятивного капіталу, % (Н2)	>10 %	28,09	27,32	23,02	-0,77	-4,3
Норматив достатності основного капіталу, % (Н3)	>7 % (від 01.01.2020)	14,06	13,67	11,51	-0,39	-2,16
Норматив короткострокової ліквідності, % (Н6)	>60%	92,92	92,5	-	-0,42	-

Джерело: розраховано автором за [65]

За даними таблиці 2.5, норматив регулятивного капіталу у 2022 році порівняно з 2021 роком збільшився на 11532 млн. грн, також значно зріс у 2021 р. порівняно з 2020 р. на 7793 млн грн. Наявний регулятивний капітал АТ КБ «Приватбанк» значно перевищує нормативне значення у 500 млн. грн, яке НБУ 18.06.2020 р. знизив до 200 млн. грн.

Норматив адекватності регулятивного капіталу має тенденцію до зниження, знизившись у 2022 р. на 4,3% до рівня 23,04% та знизившись у 2021 р. на 0,77% до рівня 27,32%, що є все одно достатнім значенням, оскільки перевищує 10%. Протягом 2020-2022 рр. норматив адекватності регулятивного капіталу АТ КБ «Приватбанк» значно перевищував нормативне значення.

Норматив достатності основного капіталу, який почали обраховувати з 01.01.2020 р., перевищував нормативне значення $>7\%$ протягом досліджуваного періоду, а у 2022 р. знизився на 2,16% і становив 11,51%. Дані показники свідчать, що АТ КБ «Приватбанк» значно знизив основний капітал, на що вплинула війна в Україні. Норматив короткострокової ліквідності значно перевищував норматив протягом усього досліджуваного періоду, що свідчить про те, що активи АТ КБ «Приватбанк» значно перевищували зобов'язання з кінцевим строком погашення до одного року.

В таблиці 2.6 наведена динаміка сучасних нормативів ліквідності банку, що розраховуються банками України (NSFR, LCR_{ВВ}, LCR_{ІВ}), протягом 2020-2022 рр.

Таблиця 2.6

Динаміка сучасних нормативів ліквідності АТ КБ «Приватбанк» NSFR, LCR_{ВВ}, LCR_{ІВ} протягом 2020-2022 рр., %

Коефіцієнт	2020	2021	2022	Відхилення (2022-2020), %
NSFR	-	156,57	182,24	-
LCR _{ВВ}	278,23	258,85	311,01	32,78
LCR _{ІВ}	218,18	200,36	260,14	41,96

Джерело: складено автором за [65]

Норматив NSFR визначає мінімальний необхідний рівень ліквідності банку на горизонті один рік. Згідно з нормами ЄС та Базельськими рекомендаціями значення NSFR для банків має становити не менше 100%. На кінець 2020 р. коефіцієнт NSFR не розраховувався за нормативами НБУ, а загалом його значення перевищувало нормативне протягом 2-х років. Те ж саме можна сказати і про нормативи валютної ліквідності [47]. Протягом 2022 р. ліквідність банку зросла, що свідчить про приплив грошових коштів як в національній, так і іноземних валютах. Загалом, спостерігається надлишок ліквідності в АТ КБ «Приватбанк», оскільки через занижений рівень депозитних ставок в 2022 р., населення та бізнес менше відкривало депозитів, накопичуючи кошти на картках.

LCR_{вв} – коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами. Нормативне значення LCR_{вв} – 100%. Порівняно з 2020 р., в 2022 р. банк збільшив покриття ліквідністю за всіма валютами, оскільки збільшились як гривневі активи, так і валютні, за рахунок відкриття конвертаційних депозитів клієнтами наприкінці 2022 р. [47]. LCR_{ів} – коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземних валютах в гривневому еквіваленті. Нормативне значення LCR_{ів} – 100%. Значення даного показника в 2021-2022 рр. Теж збільшилося, проте є нижчим, ніж LCR_{вв} [47].

Таким чином, АТ КБ «Приватбанк» – це сучасна банківська установа із 100% державною часткою власності, є учасником фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Мета його діяльності полягає у здійсненні банківської діяльності, спрямованої на отримання прибутку для власного розвитку та в інтересах власника. АТ КБ «Приватбанк» є універсальним банком, який надає банківські та фінансові послуги як у національній, так і в іноземній валюті, крім послуг страхування. Фінансовий 2022 рік банк закінчив з чистим прибутком у розмірі 30,2 млрд. грн.

В таблиці 2.7 наведена динаміка доходів та витрат банку, а також прибутку протягом 2020-2022 рр.

Таблиця 2.7

Динаміка доходів, витрат та прибутку АТ КБ «Приватбанк»
протягом 2020-2022 рр., млн грн

Стаття	2020	2021	2022	Відхилення (2021-2020)		Відхилення (2022-2021)	
				Абсолютне	%	Абсолютне	%
Процентні доходи	33563	35854	43686	2291	6,83	7832	21,84
Процентні витрати	11961	6537	3768	-5424	-45,35	-2769	-42,36
Чистий процентний дохід	21602	29317	39918	7715	35,71	10601	36,16
Комісійні доходи	27649	35057	32945	7408	26,79	-2112	-6,02
Комісійні витрати	8888	11840	12505	2952	33,21	665	5,62
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою	-7460	3226	14655	10686	-143,24	11429	354,28
Прибуток до оподаткування	24296	35067	34672	10771	44,33	-395	-1,13
Чистий прибуток (збиток)	24302	35050	30198	10748	44,23	-4852	-13,84

Джерело: складено автором за [65]

Можна зробити висновок, що початок війни хоч і вплинув негативно на прибутковість АТ КБ «Приватбанк», але чистий прибуток банк отримав лише на 13,84% нижчий, ніж в 2021 р. Порівняно з 2020 р. банк суттєво збільшив процентні доходи, і водночас скоротив процентні витрати, це було пов'язано зі зниженням відсоткових ставок за депозитами, і удосконаленням механізму стягнення заборгованості та відсотків з позичальників. Комісійні доходи знизились в 2022 р. на 6,02% порівняно з 2021 р., але комісійні витрати зросли на 5,62%. Натомість, в 2022 р. прибуток від операцій з іноземною валютою склав 14655 млн грн, це більше ніж в 2021 р. на 354,28%, що свідчить про високу прибутковість валютних операцій, оскільки курс гривні в 2022 р. суттєво знизився через повномасштабне вторгнення РФ. Більшість досліджених коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість, ділову активність та адекватність капіталу, відповідають нормативним значенням або демонструють динаміку до покращення. Протягом 2020-2022 рр. банк має достатню ліквідність.

2.2. Аналіз безготівкових платіжних інструментів, які використовуються в діяльності АТ КБ «Приватбанк»

АТ КБ «Приватбанк» – один із лідерів національного ринку банківських безготівкових платіжних інструментів. Одним з найбільш поширених інструментів безготівкових оплат в магазинах та Інтернеті є платіжні картки, які емітує даний банк. На сьогодні банк випускає такі платіжні картки, які мають досить багато функцій та різне цільове призначення (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Основні платіжні картки АТ КБ «Приватбанк» та їхні характеристики

Джерело: складено автором за [47]

Наведемо також основні платіжні системи, учасником яких є АТ КБ «Приватбанк»:

- Mastercard International Inc;
- Visa International Service Association;
- China UnionPay;
- Національна платіжна система «Український платіжний простір» (НПС «ПРОСТІР») [47].

Варто відзначити, що в 2022 р. банком було запущено пілотний проект, який передбачав емісію платіжних карток системи «ПРОСТІР» як звичайних карток для виплат. Зазначається, що картами «ПРОСТІР» можна користуватися для отримання пенсійних, соціальних виплат та виплат внутрішньо переміщеним особам [57].

У 2022 році впроваджено технологію захисту операцій в мережі Інтернет із використанням карток НПС «ПРОСТІР», яка ґрунтується на протоколі EMV 3-D Secure 2.2.– «PROSTIR e-Secure». Ця технологія забезпечує верифікацію держателя картки, який здійснює операцію. Першим банком, який успішно реалізував цю технологію, став АТ КБ «ПриватБанк» [22].

Згідно з даними Нацбанку, частка карт платіжної систем «Простір» на українському ринку в 2021 році скоротилася до 0,7% з 0,8% у 2020 році та 1% у 2019 році, тоді як загальна кількість усі ці роки залишалася на рівні близько 0,6 млн [22].

Якщо проаналізувати структуру ринку платіжних карток в Україні (рис. 2.3) з позицій самих банків, то необхідно також указати на його досить високий ступінь монополізованості. Так, лідером за емісією карток є АТ КБ «ПриватБанк», на частку якого припадає майже половина всіх випущених платіжних карток у країні – 45,1%.

На другому місці перебуває АТ «Ощадбанк» із результатом 16,6% і третє місце за кількістю випущених карток посідає АТ «Універсал Банк», який із результатом 10,6% витіснив АТ «Райффайзен Банк» із трійки банків-лідерів емітованих платіжних карток станом на 2022 р. [14].

Суттєву частку також за випущеними картками протягом останніх років займає АТ «Універсал Банк», під ліцензією якого діє банківський фінтех-проект «Монобанк». Але також протягом останніх років банки випускають не фізичні пластикові, а віртуальні картки, за допомогою яких можна розрахуватися зі смартфона за допомогою NFC-технології. Такі картки активно випускає і АТ КБ «Приватбанк», що значно робить зручнішим отримання картки клієнтом банку [49].

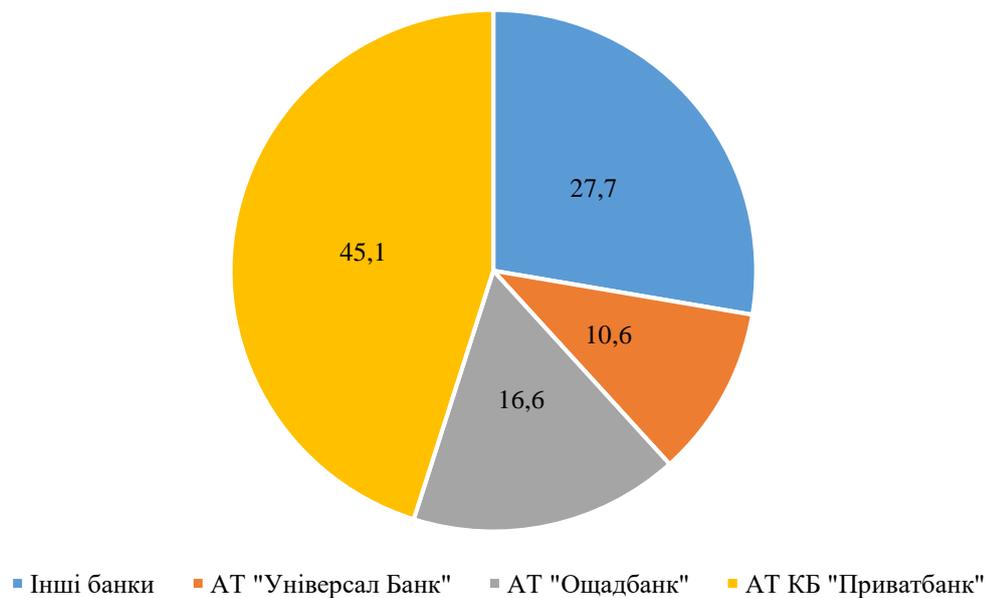

Рис. 2.3. Структура емітованих платіжних карток в Україні за банківськими установами в 2022 р., %

Джерело: складено автором за [14]

Один з найбільш популярних серед українців сервісів АТ КБ «Приватбанк», який дозволяє здійснювати безготівкові платежі, – «Приват24». Даний сервіс банку дозволяє здійснювати такі операції:

- перекази на картки Visa та Mastercard;
- керування своїми картками та рахунками як фізичної особи, так і підприємця;
- купівля квитків на поїзд, літак чи автобус;
- мобільні поповнення будь-яких українських операторів зв'язку, сплата комунальних платежів;

- відкриття депозитів, отримання кредитів, оформлення страхування;
- надсилання міжнародних грошових переказів у будь-яку точку світу [47].

Web-версія «Приват24» стабільно входить у ТОП-20 найвідвідуваніших сайтів України. Водночас мобільні версії для Ios та Android посідають лідируючі позиції в App Store та Play Google у категорії «Фінанси». Зручність та інноваційність Інтернет-банку Приват24 постійно відзначається численними преміями. Серед останніх винагород:

- найкращий web-банкінг – за версією PSM Awards у 2020 році;
- найкращий інтернет-банкінг – за версією FinAwards у 2018-2020 роках;
- найкращий інтернет-банкінг в Україні – за версією PSM Awards у 2018 та 2019 році [47].

АТ КБ «Приватбанк» співпрацює з багатьма відовими платіжними системами, однією з найбільш поширених в Україні є LiqPay – це українська платіжна система, відкритий вебзастосунок, який дозволяє приймати платежі і переказувати гроші за допомогою мобільного телефону, Інтернету і платіжних карток у всьому світі. Материнська компанія – АТ КБ «Приватбанк». Система LiqPay була створена в 2008 році. Виступає альтернативою WebMoney і PayPal [47].

Рахунок LiqPay – це номер мобільного телефону в міжнародному форматі. Рахунок прив'язаний до банківської картки ПриватБанку (що ускладнює дії до повного оформлення картки у філіях банку і веде до зайвих витрат при оформленні картки + клієнт не може зберегти інкогніто перед сервісом) [47].

АТ КБ «Приватбанк» надає також послуги бюджетним організаціям. За приймання платежів із зарахуванням на рахунки в Казначействі за допомогою платіжного терміналу (POS-терміналу) діє тариф сумою 2% від суми платежу (з платника) 400 грн/міс. з установи [47].

У таблиці 2.8 наведено тарифи досліджуваного банку за акредитивами, які відкриті банком.

Таблиця 2.8

Тарифи АТ КБ «Приватбанк» за акредитивами, які відкриті банком

Послуга	Тариф	Термін оплати	Порядок оплати
Надання акредитива	0,3% від суми акредитиву (min 1 500,00 грн, max 30 000,00 грн)	Згідно з рахунком	Платіжним дорученням
Зміна умов акредитива, ануляція акредитива	1 000 грн	Згідно з рахунком	Платіжним дорученням
За зобов'язання за непокритим акредитивом (стягується за всіма акредитивами, крім акредитивів під грошове забезпечення на рахунку покриття)	Не менше 3% річних (min 500,00 грн щомісяця) – під заставу майнових прав на депозит	Згідно з рахунком	Платіжним дорученням
	Не менше 4% річних (min 500,00 грн щомісяця) – під заставу рухомого/нерухомого майна		
	Не менше 5% річних (min 500,00 грн щомісяця) – під інше забезпечення, окрім депозиту/рухомого/нерухомого майна або без забезпечення		

Джерело: складено автором за [47]

ПриватБанк здійснює такі операції з документарними акредитивами в національній валюті України.

Відкриття акредитива – випуск банком-емітентом за наказом заявника (клієнта банку) зобов'язання, за яким цей банк за дорученням заявника акредитива або від свого імені зобов'язується здійснити платіж на користь постачальника товарів або послуг або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж проти документів, що відповідають умовам акредитива. Підтвердження акредитива – видача додаткового зобов'язання оплати акредитива, відкритого іншим банком [47].

Авізування акредитива – офіційне повідомлення банку про відкриття, зміну або ануляцію акредитива, надіслане на паперовому носіїві або за допомогою електронних коштів зв'язку.

Виконання акредитива – перевірка документів за акредитивом, наданих одержувачем платежу (постачальником товарів або послуг), із подальшим авізуванням банку-емітенту про виконання акредитива (тобто про необхідність перерахування коштів, якщо перерахування має здійснювати банк-емітент), якщо документи відповідають умовам акредитива (якщо документи не відповідають умовам акредитива, виконання акредитива не здійснюється або здійснюється за умови отримання банком згоди заявника на оплату документів із розбіжностями) [47].

Також для порівняння наведемо тарифи банку за акредитивами, які отримані АТ КБ «Приватбанк» (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Тарифи АТ КБ «Приватбанк» за акредитивами, які отримані банком

Послуга	Тариф	Термін оплати	Порядок оплати
Авізування акредитива/змін умов акредитива, включаючи його ануляцію	1 000 грн	Згідно з рахунком	Платіжним дорученням
Підтвердження акредитива: з покриттям у ПриватБанку	1 500 грн	Згідно з рахунком	Платіжним дорученням
Підтвердження акредитива: без покриття	Не менше 5% річних (мін 500,00 грн щомісяця)	Згідно з рахунком	Платіжним дорученням

Джерело: складено автором за [47]

Таким чином, тарифи за акредитивами коливаються за відсотковим значенням від 0,3% від суми акредитиву, мінімальні суми – це 1500 грн за надання акредитива, 1000 грн – за авізування акредитива або за зміну умов акредитива, ануляцію акредитива.

Крім того, АТ КБ «Приватбанк» надає можливість використання міжнародного акредитива. Цей акредитив надійно страхує від багатьох ризиків, з якими зіштовхується підприємство під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Клієнт при використанні отримує дуже гнучкий інструмент, який можна використовувати для розрахунків за найрізноманітнішими угодами. Правила використання акредитивів визначено авторитетною міжнародною організацією, це зручно як клієнтам, так і банкам, оскільки кожен учасник угоди має чітке уявлення про свої права та обов'язки та стандартні вимоги до всіх учасників. Також це зручний інструмент короткострокового фінансування.

Існують такі переваги оформлення міжнародного акредитива в АТ КБ «Приватбанк»:

- 20-річний досвід успішної роботи з міжнародними документарними операціями;
- наявність банків-кореспондентів по всьому світі;
- оперативність видачі акредитива – покритий (забезпечений грошима) акредитив видається протягом одного дня;
- прості та прозорі тарифи;
- розробка схеми розрахунків за допомогою акредитивів з урахуванням особливостей вашого бізнесу;
- допомога фахівців банку в підготовці проектів ЗЕД-договорів, що передбачають документарні форми розрахунків;
- можливість оформити акредитив дистанційно через «Приват24 для бізнесу» [47].

Попри війну, а скоріше враховуючи ті обмеження, які внесли воєнні дії в наше повсякденне життя, у 2022 році українці стали ще активніше оплачували покупки безготівкою. Як повідомив член правління з питань МСБ ПриватБанку Євген Заїграєв, за рік через мережу торгових терміналів ПриватБанку українці сплатили покупок на 550 млрд грн, що на 11% більше, ніж за підсумками 2021 року (467 млрд грн) [19].

Євген Заїграєв зазначив, що саме активна підтримка банком мережі безготівкових розрахунків та зниження комісій для підтримки клієнтів дозволили бізнесу витримати шок перших місяців війни та вже у травні

повернутися майже до довоєнних обсягів товарообігу. На початок 2023 року в мережі банку кількість активних торгових терміналів, які приймають оплату картками, складає майже 250 тисяч.

Найбільше в 2022 українці витрачали з карток на покупку продуктів харчування – за підсумками року обсяги безготівкових оплат в супермаркетах і продуктових магазинах зросли на 20% – із 221 до 265 млрд грн, а частка витрат на харчі в загальному обсязі витрат українців становить 48%. За рік на 56% більше українці стали витрачати на заправках – обсяги безготівкових видатків на паливо збільшилися до 23 млрд грн. Оплати покупок в мережах будівельних і господарських товарів зросли на 40% до 45 млрд грн, в аптеках купляли більше на 27% – на 37 млрд грн [19].

Наведемо загальну частку витрат клієнтів банку в 2022 р. на різні категорії товарів та послуг за допомогою інструментів безготівкової оплати (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Частка витрат клієнтів АТ КБ «Приватбанк» в 2022 р. на різні категорії товарів та послуг за допомогою інструментів безготівкової оплати, %

Джерело: складено автором за [19]

Витрати на купівлю електроніки та побутової техніки протягом року зросли на 16% до 35 млрд грн, на інші промислові товари в 2022 українці витратили на 5% більше на суму 112 млрд грн. При цьому, за 2022 майже не змінилися обсяги витрат українців на ресторани та кафе – 33 млрд грн.

Крім того, з початку 2023 року українці продовжують активно користуватися послугою «Готівка на касі» – за перші три місяці року кількість операцій з отримання готівки через POS-термінали ПриватБанку перевищила 4 млн на суму понад 6 млрд грн. Найчастіше українці знімають готівку на касах супермаркетів (72%), а також у аптеках (11%) [47].

Також наведемо динаміку темпів приросту обсягу здійснених операцій з безготівковими платіжними інструментами клієнтів АТ КБ «Приватбанк» протягом 2020-2022 рр. (рис. 2.5).

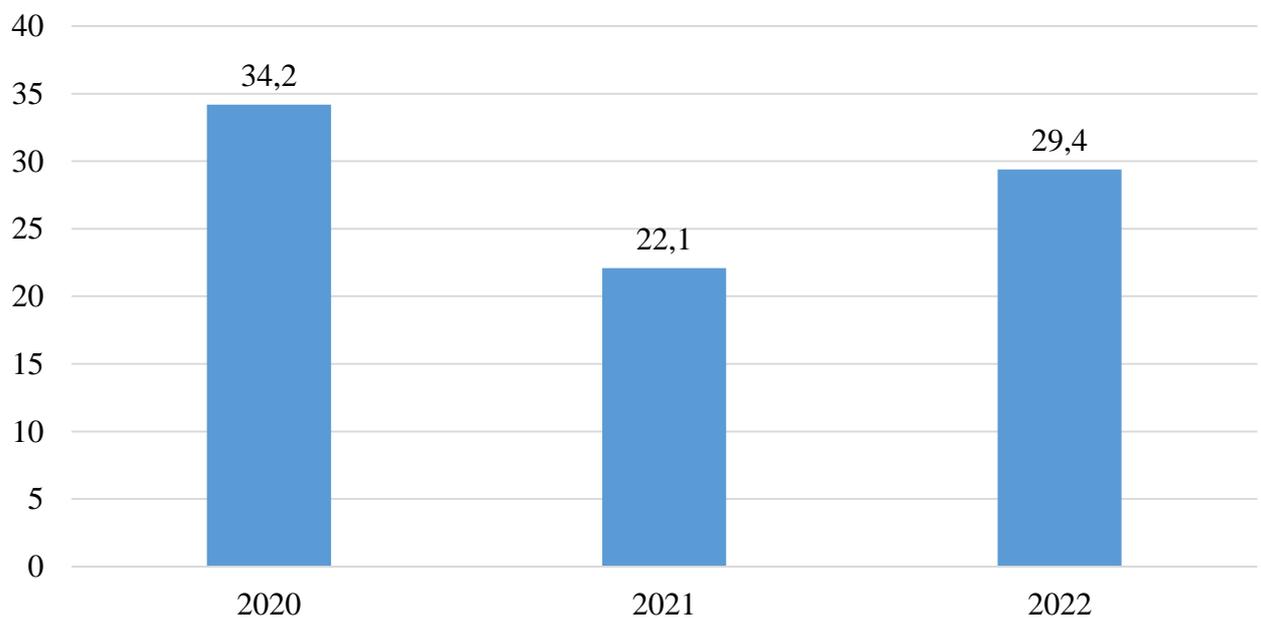

Рис. 2.5. Динаміка темпів приросту обсягу здійснених операцій з безготівковими платіжними інструментами клієнтів АТ КБ «Приватбанк» протягом 2020-2022 рр., % до попереднього року

Джерело: складено автором за [47]

Таким чином, темпи приросту обсягу здійснених операцій з безготівковими платіжними інструментами клієнтів АТ КБ «Приватбанк» зростають за останні роки, внаслідок пандемії COVID-19, а з часом – через війну та поширення карткових розрахунків.

АТ КБ «Приватбанк» має найвищу кількість платежів, а також найвищі суми переказів з-поміж всіх банків України (рис. 2.6).

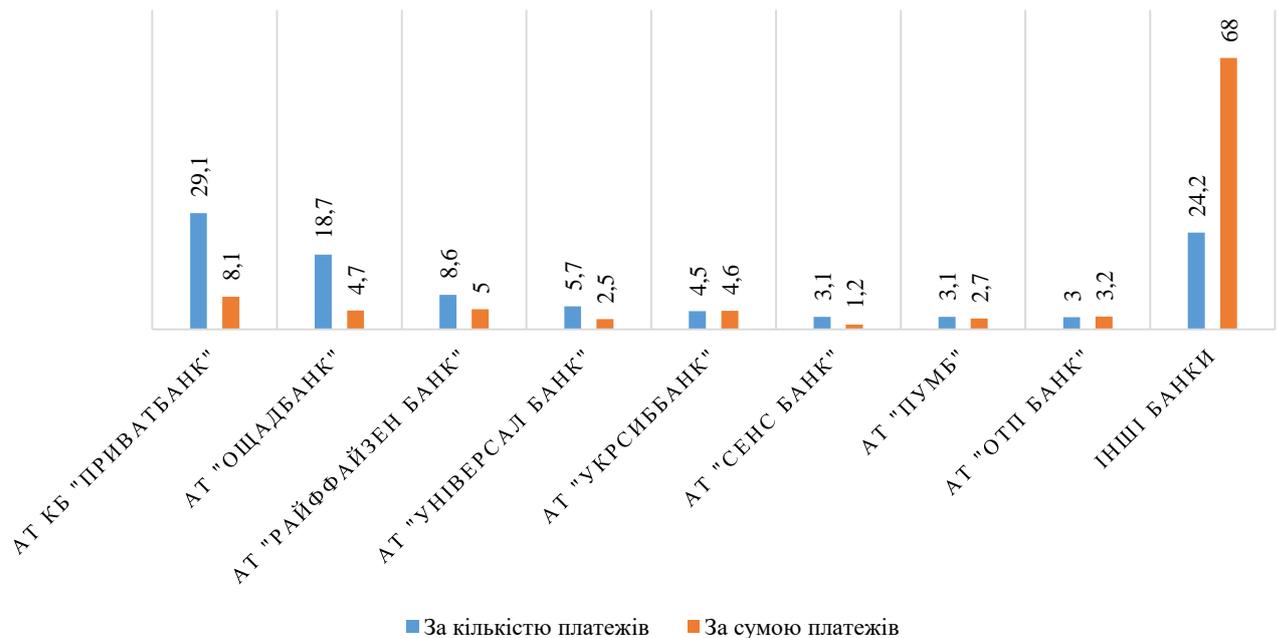

Рис. 2.6. Розподіл операцій між учасниками СЕП, які є системно важливими банками, у 2022 р., %

Джерело: складено автором за [22]

АТ КБ «Приватбанк» здійснює 29,1% операцій за кількістю, і 8,1% платежів за сумою серед всіх банків України. Найближчими переслідувачами за цими показниками є АТ «Ощадбанк» та АТ «Райффайзен Банк», які займають суттєво меншу частку за кількістю та сумою операцій, що свідчить про беззаперечне лідерство АТ КБ «Приватбанк». В даній статистиці у складі інших банків також включаються операції НБУ.

Банком після початку повномасштабної війни були запроваджені нові застосунки та сервіси:

- застосунок «Каса» для надання послуги фіскалізації на POS-терміналах Банку;
- сервіс «Бюджет», який дає змогу одержувати онлайн актуальну інформацію щодо заборгованості/переплати за податками, дані про податкову, за розрахунками з якою виникла заборгованість та можливість сформулювати платіж до бюджету із автоматично заповненими реквізитами і сплатити податки;

- сервіс «Інвойсинг» – для виставлення та оплати електронних рахунків-фактур юридичними особами та ФОП (B2B розрахунки);
- сервіс «Електронна звітність», який дозволяє ФОП складати і відправляти електронні звіти в державні органи в т.ч. цілодобово;
- застосунок «ПриватКамера» який дозволяє дистанційно вивчати бізнес клієнта та надає можливість підприємцям, керівникам та представникам підприємств без відриву від виробництва передати в Банк необхідну інформацію про свій бізнес чи заставне майно з метою отримання фінансування [47].

Протягом 2022 р. за допомогою сервісів ПриватБанку 4,5 млн українців здійснили більше 28 млн міжнародних грошових переказів з-за кордону. За рік кількість здійснених через ПриватБанк міжнародних переказів зросла на 16%, а загальна сума – на 7%. В умовах війни міжнародні перекази в Україні стали все більше диджитальними. У 2022 році майже 97% клієнтів ПриватБанку отримували перекази виключно на картки через Приват24 та інші дистанційні канали – банкомати, термінали самообслуговування та контактний центр. Понад 96% переказів на картку клієнти роблять у Приват24, при цьому майже 1,3 мільйона р2р переказів здійснені за допомогою сервісу переказів за номером телефону, а не номером картки [65].

Завдяки унікальній технологічній платформі системи PrivatMoney ПриватБанк виступає надійним партнером міжнародних організацій (серед яких: Агентства ООН у справах біженців в Україні, Міжнародного комітету Червоного Хреста, Товариства Червоного Хреста, «Людина в Біді» та інші) по виплаті благодійної допомоги, забезпечуючи прозорість і швидкість виплат допомоги для українців у цей час випробувань [65].

Після початку повномасштабного вторгнення РФ, картки «ПриватБанку» працюють за кордоном так само, як в Україні. І за кордоном можна розраховуватися будь-якою картою ПриватБанку в UAH, USD та EUR в будь-яких закладах торгівлі, харчування тощо – всюди, де оплату приймають через POS-термінал, та знімати готівку в банкоматі будь-якого

банку. Аби уникнути подвійної конвертації, слід під час розрахунків користуватись валютою отримувача. Якщо продавець у Польщі питає покупця про валюту, якою він хоче розрахуватись (євро, долар, злотий), слід вибирати валюту країни, у якій покупець перебуває. Якщо у клієнта гривнева картка, а ціну встановлено в злотах, слід повідомити в такому разі продавцю, що він бажає розрахуватись у злотах. З картки користувача буде списано еквівалентну суму в гривні за курсом «ПриватБанку» без комісій. Також слід не забувати про щомісячний ліміт на розрахунки гривневими картками, що встановлений НБУ, – 100 тис. Грн (екв). Цей ліміт сумарний для всіх карткових рахунків клієнта [82].

Якщо клієнт банку перебуває в Польщі, поповнити свою українську картку можна виключно міжнародним переказом. Слід звернутись до будь-якої міжнародної системи термінових грошових переказів наприклад, Western Union та зробити переказ коштів самому собі, на свій власний рахунок. Потім за допомогою онлайн банкінгу Приват24 самостійно зарахувати грошовий переказ на свою українську картку. Можна скористатися SWIFT-платежем і зробити переказ з картки будь-якого іноземного банку на власний український рахунок через систему міжнародних платежів SWIFT. Для цього потрібно в реквізитах зазначити власний номер рахунку SWIFT, його можна переглянути в Приват24 (реквізити картки). Переказ автоматично конвертується в гривню [82]. Поповнити картку «ПриватБанку» з України можна в Приват24, в терміналі самообслуговування «ПриватБанку» чи в касі банку. В такому випадку це рахуватиметься, як внутрішня операція, тож банківські комісії будуть залежати від картки клієнта та умов обслуговування, а не від країни тимчасового перебування.

Отже, АТ КБ «Приватбанк» надає клієнтам (як фізичним, так і юридичним особам) можливості здійснення різноманітних безготівкових платежів, використовувати багато платіжних інструментів, що дозволяє прискорювати розрахунки між економічними агентами та прискорювати грошовий обіг в країні в цілому. Головною перевагою здійснення

безготівкових платежів саме в АТ КБ «Приватбанк» є наявність в банку одного з найбільш інноваційних додатків Інтернет-банкінгу – «Приват24», що дозволяє здійснювати р2р-перекази, перекази за IBAN, оплату комунальних платежів, покупки в Інтернеті, купівлю страхових продуктів тощо. Також банк є розробником LiqPay – платіжної системи, яка дозволяє приймати платежі і переказувати гроші за допомогою мобільного телефону, Інтернету і платіжних карток у всьому світі. В банку можна оформлювати акредитиви, платіжні доручення та використовувати інші безготівкові платіжні інструменти.

2.3. Оцінювання безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк»

Безпека використання безготівкових платіжних інструментів в банках України регулюється та встановлюються Радою зі стандартів безпеки платіжних карток (PCI SSC), щоб забезпечити узгодженість стандартів безпеки в усьому світі. Ініціатива почалася в 2006 році, її очолювали основні емітенти карток (Visa, Mastercard, Discover, JCB та American Express) як пряма відповідь на зростання рівня шахрайства з дебетовими та кредитними картками на міжнародному рівні [90].

PCI DSS (Payment Card Industry Data Security Standard) – стандарт безпеки даних індустрії платіжних карток, розроблений Радою стандартів безпеки індустрії платіжних карток (Payment Card Industry Security Standards Council, PCI SSC). Будь-яка організація, яка планує приймати та обробляти дані банківських карток на своєму сайті, повинна відповідати вимогам PCI DSS [84].

АТ КБ «Приватбанк» захищає операції з безготівковими платежами, дотримуючись встановлених стандартів Радою зі стандартів безпеки платіжних карток.

На підставі гарантії виконання зобов'язань АТ КБ «Приватбанк» за дорученням продавця зобов'язується виплатити покупцеві гарантовану суму в

разі невиконання продавцем своїх договірних зобов'язань з поставки товару (виконання робіт, надання послуг) або виконання їх не згідно з умовами договору.

Переваги отримання гарантій від ПриватБанку:

- висока надійність – оплату товару, його поставку або інші зобов'язання за контрактом гарантує найбільший комерційний банк України;
- продавець отримує доказ платоспроможності покупця;
- можна перевірити справжність гарантії в будь-який час на сайті банку [47].

На сьогодні АТ КБ «Приватбанк» активно впроваджує випуск віртуальних платіжних карток, які є зазвичай більш надійними, ніж пластикові, оскільки така картка не може бути фізично втрачена, а зловмисники не зможуть так просто отримати доступ до CVV (CVC)-коду для здійснення транзакцій. Digital-картка – це та сама Універсальна чи Картка для виплат з усіма їх можливостями, але без пластику та відділень. Таку картку можна додати до Apple Pay чи Google Pay або ж зняти готівку у гривні через банкомат за допомогою QR-коду [6].

Digital картку можна відкрити онлайн через додаток Приват24 за лічені хвилини та відразу починати користуватися. Крім того, коли термін дії такої картки закінчиться чи її заблокують, можна миттєво оформити нову [6].

Ще в 2016 р. АТ КБ «Приватбанк» оголосив про запуск нового сервісу безконтактного електронного гаманця, що дозволив власникам карток Visa розплачуватися за покупки та послуги за допомогою смартфона в звичайних POS-терміналах. NFC-гаманець працює на базі технології Visa Token Service (VTS), що гарантує повну безпеку платежів. VTS замінює конфіденційну інформацію про платіжну картку на унікальний цифровий ідентифікатор – маркер, який не містить деталей платіжного рахунку клієнта, наприклад 16-значного номера картки. Цей маркер може безпечно зберігатися в онлайн-торговців або на мобільних пристроях, зловмисники не зможуть використовувати його для крадіжки грошей з рахунку клієнта [56].

Як розповів в 2020 р. на той час голова правління «ПриватБанку» Петр Крумханзл, вперше в Україні «ПриватБанк» та Visa запустили проєкт біометричної оплати покупок в офлайн-ритейлі. Ця новація доступна всім клієнтам ПриватБанку та будь-яким офлайн та онлайн торговцям [85].

В НБУ зазначили, що технологія FacePay24 лише спрощує здійснення розрахунків з використанням платіжних карток (держатель має можливість здійснювати розрахунки без «фізичного» використання платіжної картки). Загальні вимоги до емісії платіжних карток та здійснення операцій з їх використанням встановлені законом «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Положенням про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використання, правилами платіжних систем, внутрішньобанківськими правилами та договором укладеним між банком та клієнтом [85].

В системі LiqPay безпека реалізується технологією OTP (одноразовий пароль), а також технологією 3D secure code. Операції підтверджуються динамічним одноразовим паролем, який надсилається в SMS-повідомленні. Сервіс має сертифікати GoDaddy Secure Web Site, Verified by Visa та MasterCard SecureCode.

Також як інструмент забезпечення безпеки безготівкових платіжних інструментів в АТ «Приватбанк» використовується BankID – спосіб верифікації громадян через українські банки для надання адміністративних та інших послуг через Інтернет [47].

BankID вирішує проблему верифікації користувача через Інтернет. Щоб надати громадянину, скажімо, довідку, потрібно переконатися в тому, що це дійсно він. Якщо громадянин вибере верифікацію через BankID, він вводить логін/пароль свого інтернет-банку, проходить другий етап авторизації (наприклад, введення SMS-пароля) і таким чином підтверджує свою особу [47].

Загалом, банки України впроваджують цю систему, рівняючись на вже реалізовані в Швеції, Фінляндії, Естонії та Латвії. Сервіс BankID зроблений на

волонтерських засадах, як соціальна місія. Тому, для державних органів він є безкоштовним. З огляду на світовий досвід, для комерційних структур сервіс BankID є платним.

Це працює таким чином. Користувач натискає на сайті «Увійти через BankID», далі у вікні, що відкрилося, обирає свій Інтернет-банк (наприклад, Приват24), далі шляхом введення логіна/пароля інтернет-банку підтверджує, що клієнт готовий передати третій стороні інформацію про себе. Після цього банк передає сайту інформацію про клієнта (наприклад, П. І. Б. і скановану копію паспорта). Ідентифікація через BankID нічим не відрізняється від перевірки документів в банках в очному режимі [47].

Для сервісу «Приват24» передбачено багаторівневу систему безпеки. Щоб увійти до «Приват24», потрібно ввести пароль від свого облікового запису та підтвердити авторизацію. Для підтвердження буде використано один із таких способів:

- ОТР-пароль;
- дзвінок із банку;
- ПІН-код від активної картки ПриватБанку.

Додатково для додатка «Приват24» можна налаштувати авторизацію за допомогою відбитка пальця або розпізнавання обличчя. Це замінить постійне введення пароля від облікового запису.

В квітні 2023 р. фахівці ПриватБанку успішно завершили роботи з переходу на нове покоління Системи електронних платежів НБУ – СЕП-4.0. Вона тепер працює на базі міжнародного стандарту ISO 20022 у режимі 24/7 [47].

Усі міжбанківські платіжні операції відбуватимуться виключно через СЕП нового покоління. Воно побудоване з використанням сучасних програмних та технічних засобів, що дозволяє клієнтам фінустанови здійснювати е-платежі на інші банки швидше, зручніше й безпечніше [58].

Раніше у Національному банку заявляли, що на початку квітня в країні оновлять систему електронних платежів (СЕП), що базуватиметься на міжнародному стандарті ISO 20022 та працюватиме цілодобово (24/7).

Окрім норми про обов'язкове зараховування коштів за платіжною операцією на рахунки отримувачів протягом години, яка запрацює через рік, Нацбанк встановив, що новація у вигляді стандарту ISO 20022 дозволить:

- уніфікувати платіжну документацію;
- створити єдиний підхід для її заповнення та обробки;
- розширити додатковою інформацією реквізитний склад платіжної інструкції;
- створити автоматизацію платіжних операцій;
- підвищити рівень обслуговування клієнтів [58].

Як розповідали в НБУ, цілодобовий режим роботи системи е-платежів (СЕП) передбачає виконання міжбанківських платіжних операцій без зупинки, а також миттєвий перехід від поточного до наступного календарного дня. Сума виконаної платіжної інструкції відобразиться за рахунком учасника СЕП датою того ж календарного дня, коли була виконана [58].

У 2022 році сума збитків банків, торговців, клієнтів від незаконних дій з платіжними картками становила понад 481 млн гривень, що на 46% більше проти показника 2021 році. Кількість незаконних дій з платіжними картками, за якими були зазначені збитки, зросла на 8%. 86% від загальної кількості випадків платіжного шахрайства за 2022 рік відбулися в мережі Інтернет, водночас лише 14% – через фізичні пристрої (торговельна мережа, банкомати, пристрої самообслуговування). Тож Національний банк України з 3 травня розпочав Всеукраїнську інформаційну кампанію з платіжної безпеки #ШахрайГудбай. Мета – поліпшити обізнаність громадян та нагадати їм про основні правила безпеки під час безготівкових розрахунків, особливо в мережі Інтернет [73].

Варто відзначити, що більш суттєвий приріст збитків від карткового шахрайства відбувся після початку повномасштабної війни в 2022 р., що можна побачити на рисунку 2.7.

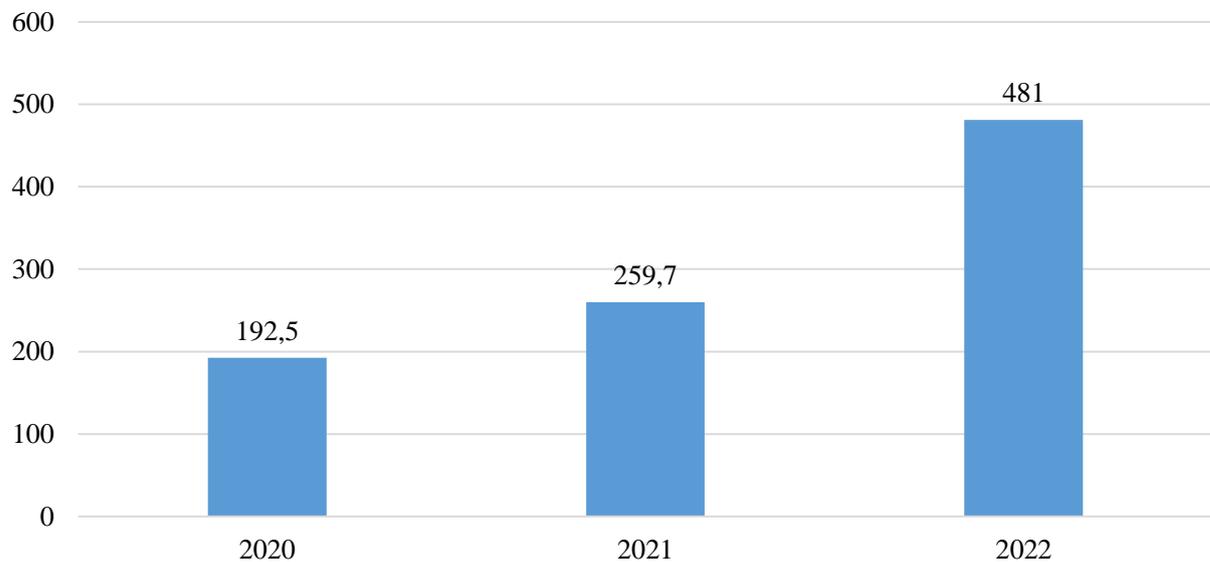

Рис. 2.7. Збитки від шахрайства з платіжними банківськими картками в Україні протягом 2020-2022 рр., млн грн

Джерело: складено автором за [73]

З картками АТ КБ «ПриватБанк» можемо відзначити такі види шахрайств: отримання інформації з коду з СМС, введення коду в банкоматі, «підтвердження» переказу СМС-кодом, заволодіння чужими даними (номер картки, CVV/CVC-код тощо) та багато інших видів шахрайства [52].

АТ КБ «ПриватБанк», як зазначається, піклується про збереження коштів на рахунках клієнтів, тому платежі в ризикових точках зупиняються, поки клієнт не підтвердить, що свідомо робить операцію. Більшість торгових точок не ризикові або проводиться додаткове підтвердження платежу клієнтом (наприклад, за допомогою тимчасового пароля). Тому більшість операцій проводяться без додаткових перевірок і затримок.

Співпраця з компаніями, що знаходяться поза зоною впливу чинного законодавства України та дозволяють здійснювати арбітражні маржинальні операції, є ризикованою, оскільки такі компанії можуть бути посередниками між реальними брокерами та клієнтами, а також незареєстрованими у

відповідному порядку або навіть шахраями. У цьому випадку шанси повернути кошти значно зменшуються, оскільки ведення судового процесу необхідно буде проводити саме в країні розташування компанії. В даному випадку банк не несе відповідальності за такі транзакції в разі невиплати подібними сайтами суми винагороди, а тому вимагає підтвердження платежу від клієнта задля безпеки його платежів [9].

Таким чином, безпека використання платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк» забезпечується сучасними технологіями, які впроваджує банк в своїй діяльності. Основними інструментами, що забезпечують захищеність та безпеку безготівкових платежів, є NFC, FacePay, BankID, OTP (одноразовий пароль), технологія 3D secure code, використання CVV (CVC) в картках як статичних, так і динамічних для digital-карток. Будь-які підозрілі транзакції миттєво блокуються банком та вимагається підтвердження від клієнта, що це дійсно він здійснює такі операції. Все це свідчить про визначну інноваційність АТ КБ «Приватбанк» у сфері забезпечення захищеності безготівкових платежів, а протягом останніх років банк активніше почав удосконалювати засоби посилення безпеки платіжних інструментів та платежів.

Нами було проаналізовано фінансово-економічний стан АТ КБ «Приватбанк», здійснено аналіз безготівкових платіжних інструментів, які використовуються в діяльності АТ КБ «Приватбанк», а також проведено оцінку безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк».

АТ КБ «Приватбанк» є універсальним банком, який надає банківські та фінансові послуги як у національній, так і в іноземній валюті, крім послуг страхування. Нами було визначено, що АТ КБ «ПриватБанк» є одним з найбільш важливих банків для банківської системи України, його діяльність, попри пандемію COVID-19, залишилась прибутковою. Після націоналізації банк втримав свої провідні позиції на банківському ринку України, про що свідчить утримання клієнтської бази та загальної популярності банку серед

населення. АТ КБ «ПриватБанк» продовжує свою діяльність під час воєнного стану в Україні, проте з певними обмеженнями, які ввів НБУ нормативними актами, а також орієнтується на ситуацію, пов'язану з безпекою в регіонах, де проходять бойові дії.

Основною перевагою безготівкових розрахунків у АТ КБ «Приватбанк» є інноваційність Інтернет-банкінгу – «Приват24», який дозволяє здійснювати р2р-перекази, перекази IBAN, оплачувати комунальні послуги тощо. Банк також є розробником платіжної системи LiqPay, яка дозволяє приймати платежі та переказувати гроші по всьому світу за допомогою мобільного телефону, Інтернету та платіжних карток. Банк дозволяє оформляти акредитиви, платіжні доручення та використовувати інші безготівкові платіжні засоби.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЕЗПЕКИ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Забезпечення ефективності використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк»

АТ КБ «Приватбанк» має як переваги, такі і суттєві недоліки в забезпеченні використання безготівкових платіжних інструментів. Банк надає різноманітні послуги, які можуть спростити ведення бізнесу або ж оплату товарів, послуг фізичним особам. Проте, особисто користувачами відзначається декілька недоліків у забезпеченні функціонування безготівкових платіжних інструментів. Нами було проведено опитування 50 користувачів, які є клієнтами банку, щоб визначити, які саме недоліки має АТ КБ «Приватбанк» у забезпеченні функціонування безготівкових платіжних інструментів. Результати опитування наведені на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Результати опитування клієнтів АТ КБ «Приватбанк» щодо недоліків АТ КБ «Приватбанк» у забезпеченні функціонування безготівкових платіжних інструментів, % опитаних

Джерело: складено автором на основі [9]

Можна зазначити, що найбільш вагомим недоліком саме для клієнтів є високий відсоток комісії (48% опитаних відповіли таким чином), для 21% клієнтів найбільш вагомим недоліком є важкість отримання кредиту готівкою або ж конвертація кредитних безготівкових коштів в готівку. Таким чином, ці аспекти є важливими в плані удосконалення якості платіжних інструментів АТ КБ «Приватбанк» та такими, які варто удосконалити в роботі банку.

Грунтуючись на аналізі зарубіжного досвіду, зокрема країн Північної Америки та Єврозони, слід зазначити, що для подальшого стимулювання безготівкових розрахунків доцільно зосередитися на технічних аспектах розвитку використання платіжних карток для розрахунків за торговельними операціями. Для цього необхідно [27, с. 89]:

- активізувати реалізацію заходів, передбачених Концепцією поширення безготівкових розрахунків із використанням спеціальних платіжних засобів;
- сприяти підвищенню фінансової грамотності населення у сфері використання платіжних карток, зокрема, через підтримку споріднених до платіжних карток проектів: «Транспортна картка», «Електронний студентський квиток», «Система митних платежів» тощо;
- забезпечити використання платіжних карток державними органами і бюджетними організаціями, перевести державні установи на зарплатні проекти;
- підвищити зручність оплати комунальних платежів, послуг держави, податків та інших періодичних повторюваних платежів за допомогою платіжних карток;
- сприяти регіональній диференціації та розвитку інфраструктури безготівкових платежів, підтримуючи відповідні маркетингові стратегії банків;
- своєчасно вдосконалювати платіжні та інформаційні технології, зокрема центральний маршрутизатор НБУ, обладнання та програмне

забезпечення розрахунково-клірингових і процесингових центрів із підтримкою відкритих міжнародних стандартів.

Окрім результатів особистого опитування, можемо виділити такі недоліки безготівкових платіжних інструментів АТ КБ «Приватбанк», які зазначаються експертами та користувачами (рис. 3.2).

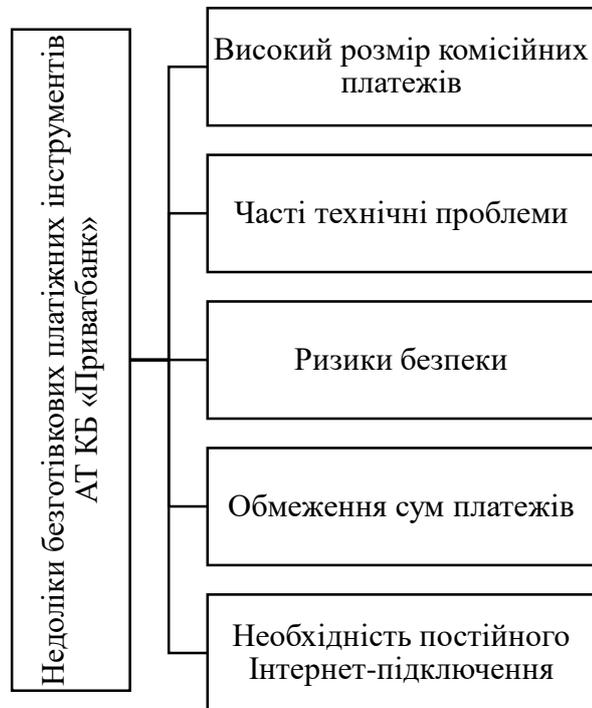

Рис. 3.2. Основні недоліки безготівкових платіжних інструментів АТ КБ «Приватбанк»

Джерело: авторська розробка

Опишемо більш детально кожен наведений недолік:

1) високий розмір комісійних платежів. Безготівкові платежі через «Приват24» можуть бути досить дорогими, зокрема, якщо вони здійснюються на інші банки або за кордон;

2) технічні проблеми. В деяких випадках можуть виникати технічні проблеми з безготівковими платежами, такі як затримки платежів або помилки в операціях;

3) ризики безпеки. Як і в будь-якій Інтернет-операції, безготівкові платежі можуть бути піддаються ризикам кібератак та шахрайства;

4) обмеження сум платежів. АТ КБ «Приватбанк» має певні обмеження на максимальну суму платежу, яку можна здійснити через Приват24;

5) необхідність Інтернет-підключення. Для здійснення безготівкових платежів через «Приват24» необхідна наявність з'єднання з мережею Інтернет, що може бути незручним в деяких випадках.

Дуже актуальною проблемою протягом останніх років є часті збої веб-версії та мобільного додатку «Приват24». Нами було проведено опитування 50 активних користувачів додатку «Приват24» щодо того, наскільки часто вони помічають проблему збоїв в додатку. Результати опитування наведені на рисунку 3.3.

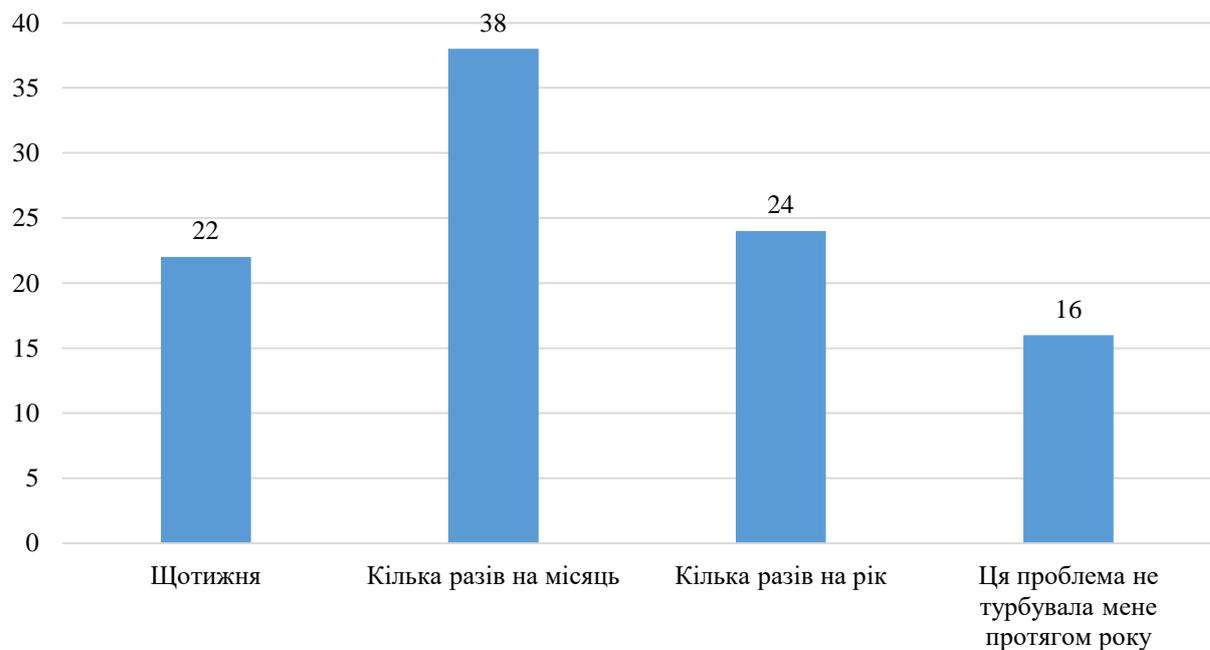

Рис. 3.3. Результати опитування користувачів сервісу «Приват24» щодо частоти збоїв, які спостерігалися користувачами, % до підсумку

Джерело: складено автором за даними [9]

Отже, більшість опитаних відзначили наявність збоїв в додатку протягом кількох разів на місяць (38%). Щотижня збої стаються в 22% випадків. А не спостерігали особисто збоїв протягом року лише 16%

користувачів, які були нами опитані. Це свідчить про наявність цієї проблеми, яка заважає користуватися сервісами АТ КБ «Приватбанк» повною мірою.

Для компенсації скорочення мережі POS-терміналів та зменшення витрат бізнесу на їхнє встановлення банки, платіжні системи та небанківські фінансові установи сьогодні пропонують низку технологічних рішень, що дають можливість приймати безготівкові платежі з використанням платіжних карток навіть без використання фізичних POS-терміналів. Це, зокрема, такі сервіси, як:

- POS PHONE – від Visa;
- «QR-код», «NFC-мітка», застосунок «Термінал» – від АТ КБ «Приватбанк»;
- RaiPos – від АТ Райффайзен Банк;
- Smart Оплата – від АТ ПУМБ;
- STARKASA – від Київстар;
- ЖАБКА – від Mastercard;
- ОщадРАУ – від АТ ОЩАДБАНК;
- ПОРТМОНЕ – від ТОВ ФК МБК [46].

Наприкінці квітня 2023 р. клієнти у соцмережах стверджували, що проблеми виникли не лише із зарахуванням коштів на банківські картки. Деякі користувачі запевняють, що не можуть зняти готівку у банкоматах та провести транзакції в онлайн-банкінгу «Приват24». Про збій у роботі «Приватбанку» також повідомив один із засновників Monobank Олег Гороховський. «Спостерігаємо проблеми при оплаті нашими картами в терміналах Привату, при знятті готівки в банкоматах Привату, при р2р на Приват. Мабуть, збій у Приватбанку», – додав Гороховський. Згідно з інформацією з ряду Telegram-каналів, проблеми спостерігаються також у клієнтів, які мають банківські картки від платіжної системи MasterCard [72].

Користувачі в коментарях під аналогічними публікаціями також написали, що не працює карта MasterCard, а VISA проходить. Це орієнтовно

до 16:00 по всьому світу. І не тільки Приватбанк. Так сказали в банку», – написали користувачі в коментарях під аналогічними публікаціями.

Також 31 травня 2023 р. у «Приват 24» знову стався збій, користувачі повідомляють про проблеми, передає інформагентство «УНН». Наразі у банку не було офіційних коментарів щодо збою в додатку, що часто трапляється щодо прес-служби банку [72].

Таким чином, рекомендується більше зусиль приділяти ІТ-відділу АТ КБ «Приватбанк» для забезпечення більш рівномірного та безперебійного функціонування, оскільки протягом останнього часу збої в системі «Приват24» трапляються все частіше, що заважає нормальному користуванню додатком.

АТ КБ «Приватбанк» є одним з найбільших банків в Україні, який надає послуги з переказу коштів через систему р2р. Для удосконалення цих послуг, АТ КБ «Приватбанк» може розглядати такі напрямки:

1) розширення можливостей переказу коштів через мобільний додаток – АТ КБ «Приватбанк» може покращити мобільний додаток, щоб дозволити користувачам переказувати кошти за допомогою різних методів, таких як QR-коди або NFC;

2) покращення швидкості переказу коштів – АТ КБ «Приватбанк» може докласти зусиль для зменшення часу, необхідного для переказу коштів через систему р2р, щоб зробити процес більш зручним та ефективним для користувачів;

3) забезпечення кращого рівня безпеки – АТ КБ «Приватбанк» може забезпечити більш високий рівень безпеки переказу коштів через систему р2р, включаючи двофакторну аутентифікацію та захист від шахрайства;

4) розробка нових функцій – АТ КБ «Приватбанк» може розробити нові функції для системи р2р, такі як можливість розподілу коштів між декількома людьми або можливість переказу коштів за кордон;

5) зниження відсотку комісій – АТ КБ «Приватбанк» може знизити комісії за переказ коштів через систему р2р, щоб зробити цей сервіс більш доступним для користувачів.

Пластикові картки як фінансовий інструмент необхідно постійно вдосконалювати, розширюючи сферу їх застосування та оновлюючи комплекс послуг з їх використанням. На даному етапі відбувається активне впровадження та розвиток безготівкових платіжних систем, але, попри стабільні темпи, український ринок пластикових карток все ще не є досконалим, також це характерно для найбільшого банку країни – АТ КБ «Приватбанк». Наприклад, картки банку не мають переваг деяких карток банків-конкурентів. Йдеться, насамперед, про наявність кешбеків, кобрендингових карток з можливістю отримання знижки в даному банку, та інших програм лояльності, які зробили б більш привабливими банківські інструменти АТ КБ «Приватбанк» саме для активних банківських користувачів та молоді, яка більш активно порівнює тарифи та послуги банків за безготівковими операціями.

Кобрендингова карта – це карта, випущена банком разом із комерційною компанією, зазвичай тією, що працює з кінцевими споживачами. Це, наприклад, авіакомпанії, мобільні оператори, ритейлери та ін. Функціонал кобрендингової картки такий самий, як і у звичайної банківської картки – нею можна розплачуватися, знімати готівку, поповнювати її. Але вона дає додаткові бонуси клієнтам комерційної компанії, які розплачуються кобрендинговою картою – знижки, подарунки, бонуси тощо).

Керівник аналітичного департаменту Concorde Capital Олександр Паращій пояснює вигоду випуску кобрендингових карт. Він зазначає, що великий ритейлер – це завжди велика клієнтська база. Таким співробітництвом банк збільшує свою клієнтську базу, і відповідно залучає для себе дешеві кошти (гроші на карткових рахунках). Ритейл же, таким чином, більше прив'язує клієнта до себе, а значить отримує більше доходів від одного

клієнта. Крім того, він може розраховувати на зростання клієнтської бази за рахунок залучення деяких клієнтів банку [83].

Прес-секретар АТ КБ «Приватбанк» Олег Серга каже, що ринок кобрендингових карток в Україні невеликий. Він додав, що скоро формат кобрендингу трансформується – банківські картки стануть «гаманцями», завдяки яким можна буде отримати додаткові привілеї [83].

Прагнучи стати ближчими до своїх покупців, мережа АТБ запустила масштабний кобренд-проект одразу з чотирма великими українськими банками:

- Райффайзен Банк;
- А-Банк;
- Укргазбанк;
- Ощадбанк [83].

Результатом стала поява кобренд-картки АТБ, що дозволяє отримати додаткову знижку у розмірі 5% від акційної ціни при оплаті цією картою понад 500 акційних товарів, позначених особливими цінниками у вигляді картки.

Усі чотири кобренд-картки АТБ від чотирьох різних банків мають одну спільну перевагу: працюють як дисконтні картки у мережі супермаркетів «АТБ-Маркет». Водночас кожна з карток має свої особливості, що дісталися їй від банку-емітента [25].

Крім того, Sense Bank спільно з мережею-партнером «Епіцентр» запустили унікальну для ринку цифрову кредитну картку «Вигода». Цифрова картка «Вигода» з платіжною системою Visa має кредитний ліміт до 100 тис грн з пільговим періодом до 62 днів. Крім того, клієнт отримує додатковий дохід 8% річних від залишку власних коштів. Клієнти отримують також 1% кешбеку від Sense Bank з будь-якої покупки в інших магазинах та інтернеті. Картку можна додати у електронний гаманець та розраховуватись будь-де [89].

Кешбек – це програма, яка дозволяє користувачам отримувати частину витрачених коштів на покупки у вигляді повернення грошей на рахунок. Ця програма стає все більш популярною серед користувачів та банків, оскільки має вагому важливість для обох сторін [89].

Для банків кешбек є ефективним інструментом маркетингу, який дозволяє залучати нових клієнтів та зберігати існуючих. Кешбекові програми допомагають банкам збільшувати обсяги транзакцій та підвищувати лояльність клієнтів. Крім того, банки можуть співпрацювати з різними магазинами та брендами, що дозволяє їм розширювати свої можливості та пропонувати користувачам більше вигідних умов. Для користувачів кешбек є можливістю отримати додаткову вигоду від своїх покупок. Це дозволяє знизити витрати на покупки та зекономити гроші. Кешбек також може бути додатковою мотивацією для вибору конкретного банку або магазину.

Отже, кешбек є важливим інструментом для банків та користувачів. Він дозволяє банкам залучати нових клієнтів та зберігати існуючих, а користувачам отримувати додаткову вигоду від своїх покупок.

Одним з найбільш популярних банків за можливістю отримати кешбек є фінтех-проект «Монобанк». Кешбек – це фішка «Монобанку». Саме завдяки щедрим сумах кешбеку, цей банк зміг отримати популярність серед українців і залучити багато клієнтів. Однак, «розрекламовані 20% кешбеку» мають свої особливості. Кожного місяця клієнт обирає 2 категорії витрат, на які нараховуватиметься кешбек (ресторани, спорт, розваги, подорожі тощо). Відсоток кешбеку коливається в залежності від обраної категорії (наприклад, подорожі – 2%, розваги та спорт – 10%, кіно – 20%). В місяць можна отримати не більше 500 грн кешбеку від банку. Також у Монобанку є перелік партнерів, які додатково нараховують клієнтам кешбек (Ельдорадо, Glovo, SweetTV, MasterZoo та ін.), і тут уже немає максимальної суми коштів, які будуть повертатися. За весь період діяльності банку його клієнти накопичили понад 3 млрд. грн. Кешбеку [26].

Проте, поки АТ КБ «Приватбанк» не надає можливості клієнтам ані оформити кобрендингові картки будь-якої великої роздрібною мережі України, ані можливості отримувати кешбека за товари або послуги, що купуються за допомогою платіжної картки «Приватбанк». Все це знижує привабливість послуг даного банку для клієнтів, і все більше користувачів отримують картки інших банків, які дозволяють отримувати кешбеки за товари або послуги, оскільки цей інструмент зарекомендував себе досить непогано в аспекті заощадження частини коштів [26].

Таким чином, АТ КБ «Приватбанк» рекомендується знизити комісії за переказ коштів та деякі інші популярні послуги, оскільки в порівнянні з багатьма іншими банками, даний банк стягує вищу комісію за перекази, комунальні платежі, поповнення мобільного телефону; також рекомендується збільшити пільговий період на погашення кредитних коштів в межах кредитного ліміту, додати послуги кешбеку, розширити співпрацю з великими мережами магазинів, випускаючи кобрендингові картки, залучаючи додаткові кошти в користування за рахунок збільшення кількості клієнтів цих мереж, що користуватимуться картою АТ КБ «Приватбанк».

Отже, на нашу думку, впровадження даних заходів буде ефективним та збільшить привабливість банку для клієнтів, які все частіше обирають банки з більш широким набором безготівкових платіжних інструментів, з програмами, які дозволяють заощадити частину коштів користувачів, та збільшити функціонал для них.

3.2. Заходи щодо посилення безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк»

З поширенням безготівкових платіжних інструментів відбувається збільшення обсягів грошових операцій, що збільшує ризики використання їх для шахрайства та кіберзлочинності. Тому важливо посилити безпеку використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк».

Варто відзначити, що АТ КБ «Приватбанк» є одним з найбільш надійних банків в аспекті забезпечення високого рівня захищеності онлайн-транзакцій, а тому удосконалення безпечності безготівкових платіжних інструментів має бути точковим, спрямованим на обізнаність користувачів щодо уникнення небажаних ситуацій та шахрайства.

Нами було опитано 50 користувачів послуг АТ КБ «Приватбанк» на предмет того, як вони особисто оцінюють систему захисту безпечності здійснення безготівкових платежів за 5-бальною шкалою. Результати опитування наведені на рисунок 3.4.

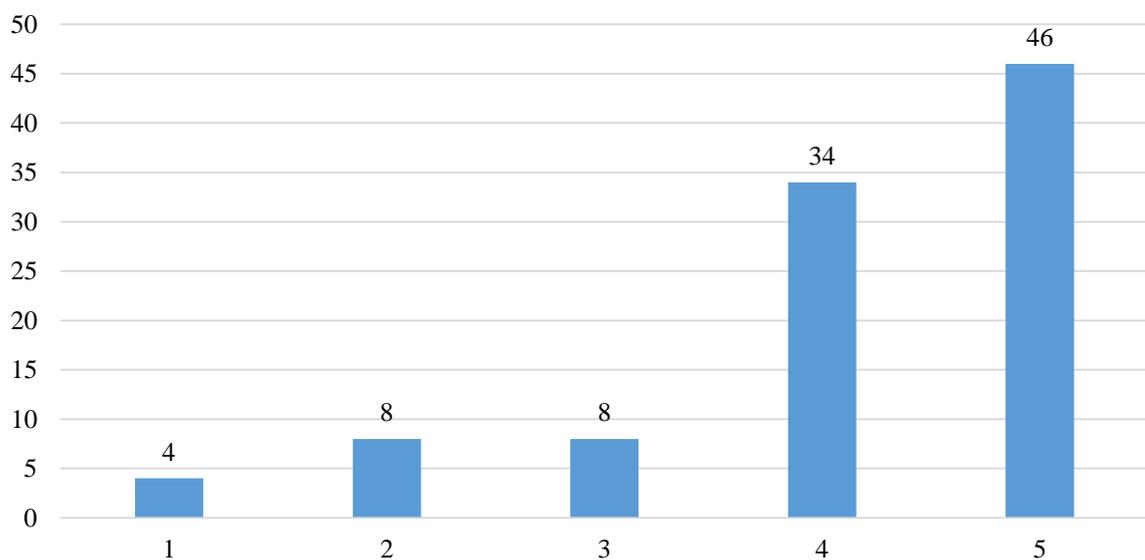

Рис. 3.4. Результати опитування користувачів послуг АТ КБ «Приватбанк» на предмет того, як вони особисто оцінюють систему захисту безпечності здійснення безготівкових платежів за 5-бальною шкалою, % опитаних

Джерело: складено автором за даними [9]

Отже, можемо побачити, що більшість користувачів оцінюють систему захисту безготівкових платежів дуже високо, і це є об'єктивно, оскільки даний банк багато років поспіль знаходиться на найвищих позиціях в безпечності транзакцій та онлайн-банкінгу.

На нашу думку, АТ КБ «Приватбанк» може вживати такі заходи для посилення безпеки використання безготівкових платіжних інструментів:

- 1) використання двофакторної аутентифікації, такої як SMS-підтвердження або використання мобільного додатку для підтвердження платежів;
- 2) використання технологій шифрування для захисту особистої інформації та фінансових даних клієнтів;
- 3) проведення регулярних аудитів безпеки та вдосконалення систем захисту від кібератак;
- 4) навчання клієнтів про безпечне використання безготівкових платіжних інструментів та попередження про можливі шахрайські дії;
- 5) підтримка 24/7 служби підтримки клієнтів для негайного вирішення проблем безпеки та шахрайства.

Двофакторна аутентифікація є можливою для ввімкнення в «Приват24», проте вона не є обов'язковою, хоча для вищого рівня захисту, на нашу думку, слід цю функцію зробити обов'язковою для користувачів. Це процес перевірки ідентифікації користувача за допомогою двох різних методів. В банківському секторі це може включати в себе введення пароля та використання додаткового методу, як от коду, отриманого на мобільний телефон або відбитку пальця.

Двофакторна аутентифікація в банках дозволяє забезпечити додатковий рівень безпеки для клієнтів. За рахунок використання двох різних методів перевірки ідентифікації користувача, зловмисники мають менше шансів на успішну атаку на систему.

Багато банків використовують двофакторну аутентифікацію як стандартний метод захисту від кібератак. Крім того, деякі банки можуть використовувати біометричні дані, наприклад, розпізнавання обличчя або відбитка пальця, як додатковий метод аутентифікації. Це дозволяє забезпечити ще більший рівень безпеки та захисту від шахрайства.

Захист від кібератак є однією з найважливіших складових безпеки банку. Для вдосконалення систем захисту від кібератак в банку необхідно вживати такі заходи (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Основні заходи із вдосконалення систем захисту від кібератак АТ КБ «Приватбанк»

Джерело: складено автором на основі власних рекомендацій

Опишемо дані заходи детальніше:

1) аналіз ризиків та оцінка вразливостей системи: необхідно провести аналіз ризиків та оцінити вразливості системи захисту, щоб визначити потенційні загрози та ризики кібератак;

2) шифрування даних: необхідно шифрувати дані, які передаються через мережу, щоб забезпечити їх захист від зловмисників;

3) регулярне оновлення програмного забезпечення: необхідно регулярно оновлювати програмне забезпечення, щоб забезпечити захист від вразливостей та кібератак;

4) навчання працівників: необхідно проводити навчання працівників банку щодо безпеки та захисту від кібератак, щоб забезпечити свідомість та відповідальність усіх працівників банку;

5) використання системи моніторингу: необхідно використовувати систему, яка дозволяє відслідковувати незвичайну активність та поведінку в системі та сповіщати про можливу кібератаку.

Вдосконалення систем захисту від кібератак в банку є важливим кроком у забезпеченні безпеки клієнтів та збереженні довіри до банку.

Позитивно в плані забезпечення вищого рівня захищеності від шахрайства з безготівковими платіжними інструментами можна відзначити той крок, що в 2023 р. АТ КБ «Приватбанк» став партнером кампанії з платіжної безпеки #ШахрайГудбай, яку проводить Нацбанк та Кіберполіція. Під час повномасштабної війни платіжне шахрайство не зникло, навпаки – прояви кібершахрайства та кіберзлочинності зросли. Близько 86% випадків платіжного шахрайства за 2022 рік відбулися в мережі Інтернет, водночас лише 14% – через фізичні пристрої (торговельна мережа, банкомати, пристрої самообслуговування) [59].

Директор Департаменту платіжних систем та інноваційного розвитку Нацбанку Андрій Поддєрьогін зауважив: «Завдяки цій кампанії Національний банк разом із партнерами сподіваються нагадати якомога більшій кількості громадян, особливо молоді, яка є найбільш активним користувачем, важливі правила платіжної безпеки, підвищити обізнаність українців та продовжувати формувати в них безпечну культуру поведінки у віртуальному просторі».

Важливим для збільшення безпечності безготівкових платіжних інструментів АТ КБ «Приватбанк» буде прийняття та введення у власну діяльність платіжної директиви Revised Payment Service Directive – PSD2, яка поширюється на країни Європейського союзу та зачіпає реалізацію онлайн-платежів (чого не було в першій версії від 2007 року) та, що важливіше, реалізацію безпеки таких платежів.

Мета нової директиви PSD2 – створити систему «відкритого банкінгу» в Європі, створивши рівні умови для всіх гравців ринку, великих і дрібних, і зробити платежі безпечнішими, покращивши клієнтський захист. Директива спрямована на зниження ймовірності шахрайства з електронними

транзакціями. Вона має покращити захист клієнтських даних за рахунок використання надійної аутентифікації користувачів в електронних транзакціях: пароль або PIN-код, плюс дані картки, плюс дані біометрії, плюс динамічний код із клієнт-банку.

PSD2, в першу чергу, стандартизувала API передачі даних між банками та платіжною системою під час здійснення клієнтом онлайн-платежу, і, відповідно, між організацією платежу та цільовим банк-клієнтом. Директива запровадила вимоги до безпеки: шифрування комунікацій від/до організації-ініціатора платежу, обмеження доступних полів запиту платіжних даних.

Крім цього, директива включає правило про безумовне право на повернення дебетового списання до 8 тижнів після здійснення платежу, контроль стягнення додаткових коштів за здійснення платежів за картою (комісією), обмеження на максимальну суму неавторизованого платежу (в еквіваленті до 50 євро) [59].

Друга директива про платіжні послуги PSD2 була створена, щоб зробити платежі в Європейському Союзі більш ефективними та безпечними. Нова директива спрямована на просування інновацій та підвищення захисту споживачів та безпеки платежів.

Common and secure communication (CSC) є ще одним важливим компонентом PSD2. Послуги електронної ідентифікації та довіри (англ. Electronic Identification and Trust Services, eIDAS) є нормативними стандартами для онлайн-транзакцій у Європейському Союзі (ЄС). Цифрові сертифікати, визначені eIDAS, використовуються для ідентифікації та перевірки банків та провайдера платіжних послуг (PSP), шифрування повідомлень та надання електронних печаток для транзакцій та даних, що передаються між різними фінансовими установами. PSD2 спрямовано розвиток єдиної інтегрованої індустрії платежів, яка має стандартизовані директиви у тому, як працюють банки та інші постачальники платіжних послуг. Крім того, PSD2 забезпечує підзвітність та чесну конкуренцію,

оскільки регулювання знижує бар'єри для доступу сторонніх постачальників [8].

Перевагами переходу до директиви PSD2 АТ КБ «Приватбанк» є такі аспекти:

- особисті безконтактні платежі: це включає разові транзакції до 50 євро із максимальною сукупною вартістю 150 євро або 5 транзакцій. Онлайн-платіжі: разові транзакції мають бути менше 30 євро, максимум до 100 євро або 5 транзакцій;

- аналіз ризику транзакції: транзакція може бути звільнена від процедури SCA, якщо вона має низький ризик. Цей виняток залежить від певних вимог та умов, які виконуються;

- корпоративні платежі: це безпечні віртуальні платежі. Транзакція має бути ініційована юридичною особою, а чи не споживачем;

- whitelisting: споживачі можуть вносити в «білий список» продавців, щоб усі майбутні транзакції з цим продавцем не вимагали додаткових перевірок безпеки;

- періодичні платежі: це стосується періодичних платежів, зроблених одному й тому ж продавцю на ту саму суму [8].

Також одним із аспектів PSD2, який привернув найбільшу увагу, є доступ третіх сторін до даних та Open Banking.

Отже, на нашу думку, впровадження принципів директиви для європейських країн PSD2 дасть змогу АТ КБ «Приватбанк» посилити ефективність захисту здійснення безготівкових платіжних інструментів банку. Крім того, виконання цих принципів дозволить банку посилити інтеграцію з європейськими банками, більш активно з ними співпрацюючи в умовах Євроінтеграції України.

В даний час найбільшу загрозу у сфері безготівкових платежів АТ КБ «Приватбанк» є шахрайство на основі соціальної інженерії. Тому важливим є виховання технологічної грамотності серед користувачів

банківських послуг. Банк може проводити такі заходи цифрової гігієни для кінцевого користувача платіжних систем:

- не зберігати платіжні дані на сумнівних сервісах, зіставляти ризики та необхідність введення платіжних даних на ресурсах, що не підтримують стандарт 3D Secure (він вимагає підтримки не тільки від платіжної системи та фінансової організації, а також від самого торгово-сервісного підприємства);

- ніде не зберігати код зі зворотного боку картки (CVV-код) та не повідомляти нікому наступні коди: CVV-код, код із SMS, Push-сповіщення, PIN-код картки;

- рекомендації щодо уникнення шахрайства: бути пильними, не довіряти телефонним дзвінкам, не розкривати свої персональні дані. Співробітники банку мають доступ до цієї інформації при необхідності;

- попередження про важливість не завантажувати та не встановлювати програми на мобільні пристрої на прохання незнайомих людей, і тим більше не повідомляти їм коди доступу до програм. Бажано уважно керувати правами, запитуваними програмами та мінімізувати їх;

- сучасні технологічні рішення для підвищення безпеки безготівкових платежів.

Декілька технологій сприяють підвищенню безпеки безготівкових розрахунків:

- шифрування гарантує, що конфіденційна інформація, яка передається під час платіжної операції, закодована та може бути розшифрована лише авторизованими сторонами. Він захищає цілісність і конфіденційність даних, ускладнюючи зловмисникам перехоплення та неправомірне використання інформації;

- токенизація передбачає заміну конфіденційних платіжних даних, таких як номери кредитних карток, унікальними ідентифікаційними символами (токенами). Ці маркери не мають сенсу для зловмисників і можуть бути перетворені назад у вихідні дані лише авторизованими сторонами. Токенизація

зменшує ризик розголошення конфіденційної інформації у разі порушення даних;

- технологія EMV (Europay, Mastercard і Visa): технологія EMV, також відома як чіп і PIN-код, використовує платіжні картки з мікрочіпом замість традиційних карток з магнітною смугою. Картки EMV генерують унікальний код транзакції для кожного платежу, що ускладнює зловмисникам клонування карток або виконання шахрайських транзакцій;

- двофакторна автентифікація додає додатковий рівень безпеки безготівковим платежам, вимагаючи від користувачів надавати дві незалежні форми ідентифікації. Зазвичай це поєднання того, що користувач знає (наприклад, пароль або PIN-код), і того, чим він володіє (наприклад, мобільний пристрій для отримання одноразового пароля);

- біометричні методи автентифікації, такі як розпізнавання відбитків пальців або обличчя, використовують унікальні фізичні характеристики для перевірки особи користувача. Покладаючись на біометричні дані, ці технології пропонують більш безпечну автентифікацію, ніж традиційні методи, такі як паролі чи PIN-коди;

- розширені системи виявлення шахрайства використовують алгоритми машинного навчання та штучний інтелект для аналізу даних транзакцій і виявлення шаблонів, що вказують на шахрайську діяльність. Ці системи можуть виявляти аномалії та потенційно шахрайські транзакції в режимі реального часу, допомагаючи зменшити ризики, пов'язані з безготівковими платежами;

- протоколи безпечного зв'язку, такі як Transport Layer Security (TLS), гарантують, що дані, якими обмінюються платіжні термінали, мережі та фінансові установи, зашифровані та захищені від несанкціонованого доступу чи втручання;

- мобільні гаманці та токенизовані платежі: програми для мобільних гаманців, як-от Apple Pay, Google Pay або Samsung Pay, використовують токенизацію та додаткові заходи безпеки для забезпечення безпечних

безконтактних платежів. Ці гарантії генерують унікальні токени для кожної транзакції, підвищуючи безпеку порівняно з традиційними платежами за допомогою карток;

– шифрування «точка-точка» передбачає шифрування даних платіжної картки з моменту їх захоплення в точці продажу до моменту надходження до платіжного процесора. P2PE запобігає витоку даних, гарантуючи, що конфіденційна інформація залишається зашифрованою протягом усього процесу транзакції.

Ці технології працюють разом, щоб підвищити безпеку безготівкових платежів, захист даних користувачів, запобігання шахрайству та забезпечення більш безпечного платіжного середовища.

Саме дотримання клієнтами елементарних заходів безпеки електронних транзакцій дозволить суттєво зменшити кількість випадків шахрайства, неправомірного списання власних коштів, заволодіння власними даними недобросовісними користувачами. АТ КБ «Приватбанк» в цьому аспекті може посилити роботу з клієнтами, проводячи активну освітню та просвітницьку діяльність.

Отже, нами було визначено, що заради збільшення привабливості для клієнтів, які віддають перевагу банкам з більш широким спектром безготівкових платіжних інструментів та програмами, що дозволяють заощадити кошти, АТ КБ «Приватбанк» рекомендує знизити комісії за переказ коштів та інші популярні послуги. Також рекомендується збільшити пільговий період на погашення кредитних коштів в межах кредитного ліміту, додати послуги кешбеку та розширити співпрацю з великими мережами магазинів, випускаючи кобрендингові картки, щоб залучити додаткові кошти в користування за рахунок збільшення кількості клієнтів цих мереж. Впровадження цих заходів буде ефективним та збільшить привабливість банку для клієнтів, а також збільшить різноманітність безготівкових банківських платежів АТ КБ «Приватбанк». Вважаємо, що впровадження принципів директиви PSD2 для європейських країн дозволить

АТ КБ «Приватбанку» підвищити ефективність захисту безготівкових платіжних інструментів банку. Крім того, дотримання цих принципів дозволить банку зміцнити інтеграцію з європейськими банками та активніше співпрацювати з ними в умовах євроінтеграції України.

Дотримання клієнтами заходів безпеки виконання транзакцій допоможе значно зменшити випадки шахрайства, неправомірного списання коштів та незаконного доступу до особистих даних. АТ КБ «Приватбанк» може підвищити свою роботу з клієнтами, проводячи активну освітню та просвітницьку діяльність в цьому аспекті та організовуючи курси фінансової грамотності для тих, хто починає працювати з фінансовими онлайн-інструментами.

ВИСНОВКИ

У процесі проведеного дослідження на тему «Операції банків із безготівковими платіжними інструментами та напрями підвищення рівня безпеки їх використання» виконано усі поставлені завдання та досягнута мета. За результатами чого можемо сформулювати наступні висновки.

1. Проаналізовано безготівковий обіг банків, його особливості та визначити основні види безготівкових розрахунків. У більшості країн світу безготівковий грошовий обіг є основним способом здійснення платіжних операцій, оскільки це швидко, зручно та безпечно. Для безготівкових розрахунків використовуються різні форми, такі як чек, платіжне доручення, акредитив, інкасо, банківські платіжні картки та інші. В Україні електронні гроші поступово завойовують довіру, а регулювання та нормативна база у цій сфері роблять їх більш зрозумілими для користувачів.

2. Досліджено класифікацію платіжних інструментів та їх функціональні особливості. Платіжні інструменти можна класифікувати за різними категоріями на основі їх характеристик і функціональності. Найпоширенішими та найбільш відомими платіжними інструментами є електронні платіжні системи, платіжні картки, передплачені платіжні інструменти. При виборі платіжного інструменту для здійснення платіжної операції необхідно зважати на певні обмеження, що пов'язані з тим, чи приймає одержувач платежу даний засіб платежу. При цьому необхідно враховувати різні чинники, наприклад, історичні та соціальні особливості території, законодавчі чи нормативні обмеження тощо. Доступність і функціональність платіжних інструментів може відрізнятися в різних країнах і регіонах, а з розвитком технологій можуть з'явитися нові форми оплати

3. Надано фінансово-економічну характеристику АТ КБ «Приватбанк». У процесі аналізу встановлено, що АТ КБ «ПриватБанк» є системоутворюючим банком всієї національної банківської системи. Сьогодні досліджуваний банк є найбільшим державним банком в Україні з 100 %

часткою держави в акціонерному капіталі. АТ КБ «ПриватБанк» вийшов з кризи у якій був з 2014 по 2017 р. і зараз є найбільш прибутковим банком України. Проведено аналіз фінансово-економічного стану АТ КБ «Приватбанк» та досліджено безготівкові платіжні інструменти, які використовуються у банку. Також було проведено аналіз безпеки використання цих інструментів у банку. АТ КБ «Приватбанк» є універсальним банком, що пропонує банківські та фінансові послуги у національній та іноземній валюті, крім страхування. Ми встановили, що цей банк є одним з найважливіших у системі банків України, і його діяльність залишається прибутковою, незважаючи на пандемію COVID-19. Після націоналізації банк продовжує займати провідні позиції на банківському ринку України, що підтверджується збереженням клієнтської бази та популярністю серед населення. Незважаючи на воєнний стан в Україні, банк продовжує свою діяльність з певними обмеженнями, які встановлені НБУ, та з урахуванням ситуації з безпекою у регіонах, де відбуваються бойові дії.

4. Виконано аналіз безготівкових платіжних інструментів, які використовуються в діяльності АТ КБ «Приватбанк». Встановлено, що головною перевагою безготівкових розрахунків в АТ КБ «Приватбанк» є Інтернет-банкінг «Приват24» який є інноваційним і дозволяє здійснювати різні операції, включаючи р2р-перекази, перекази IBAN та оплату комунальних послуг. Банк також розробив платіжну систему LiqPay, яка дозволяє приймати платежі та переказувати гроші по всьому світу за допомогою мобільного телефону, Інтернету та платіжних карток. Банк надає можливість клієнтам використовувати інші безготівкові платіжні засоби, такі як акредитиви та платіжні доручення.

5. Здійснено оцінку безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк». З'ясовано, що безпеку безготівкових розрахунків забезпечують різні інструменти, такі як NFC, FacePay, BankID, ОТР, технологія 3D-захищеного коду та використання CVV (CVC) в картках. Банк також застосовує блокування підозрілих транзакцій та має механізм

визначення підозрілих операцій. У клієнтів банку запрошується підтвердження операцій для забезпечення проведення безпечних платежів.

6. Визначено напрями забезпечення ефективності використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк». Для АТ КБ «Приватбанк» рекомендується знизити комісії за переказ коштів та інші популярні послуги для збільшення привабливості банку для клієнтів, які віддають перевагу більш широкому спектру безготівкових платіжних інструментів та програм, що дозволяють заощадити кошти. Додатково рекомендується збільшити пільговий період на погашення кредитних коштів, додати послуги кешбеку та розширити співпрацю з великими мережами магазинів, щоб залучити додаткові кошти в користування за рахунок збільшення кількості клієнтів цих мереж. Впровадження цих заходів збільшить привабливість банку для клієнтів та різноманітність безготівкових банківських платежів.

7. Оцінено заходи щодо посилення безпеки використання безготівкових платіжних інструментів в АТ КБ «Приватбанк». Дотримання принципів директиви PSD2 дозволить АТ КБ «Приватбанку» зміцнити захист безготівкових платіжних інструментів та зміцнити інтеграцію з європейськими банками. Для зменшення випадків шахрайства та неправомірного списання коштів, АТ КБ «Приватбанк» проводить активну освітню та просвітницьку діяльність та організовує курси фінансової грамотності для клієнтів. Зменшення випадків шахрайства, неправомірного списання коштів та заволодіння даними можливе, якщо клієнти дотримуватимуться елементарних заходів безпеки при електронних транзакціях. АТ КБ «Приватбанк» може покращити співпрацю з клієнтами, проводячи активну освітню та просвітницьку діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграмчук Л. А. Перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 3. С. 739-742.
2. Азізова К. М. Загальна характеристика банківських операцій з платіжними картками. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Гроші, фінанси і кредит*. 2017. № 6. С. 254-257.
3. Банкам нагадали про незаконність чотирьох видів електронних грошей. URL: http://zib.com.ua/ua/126262-bankam_nagadali_pro_nezakonnist_chotiroh_vidiv_elektronnih_g.html (дата звернення: 12.04.2023).
4. Банківський менеджмент: інноваційні концепції та моделі: монографія; за заг. Та наук. Ред. Проф. Л. О. Примостки. Київ: КНЕУ. 2017. 384 с.
5. Барановський О. І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. *Вісник НБУ*. 2014. № 9. С. 17–23.
6. Без пластику та відділень: як оформити картку Приватбанку онлайн. Факти. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220729-bez-plastyku-ta-viddilen-yak-oformyty-kartku-pryvatbanku-onlajn/> (дата звернення: 12.04.2023).
7. Безготівкові розрахунки: веб-сайт Національного банку України: веб-портал. URL: http://www.bank.gov.ua/Pl_syst/index.htm (дата звернення: 12.04.2023).
8. Валерія Вагоровська: директива PSD2 добереться до України нескоро. Причини і передумови. Асоціація українсько-китайського співробітництва. URL: <https://aucc.org.ua/valer-ya-vagorovska-direktiva-psd2-dobe/> (дата звернення: 12.04.2023).
9. Відмова за платежем: як виправити ситуацію. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/risk> (дата звернення: 15.04.2023).

10. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 463 с.
11. Герасимова С. В., Дмитрієва І. О. Тенденції запровадження карткових платіжних інструментів в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. № 3 (15). С. 137–140.
12. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності: підручник. Київ: КНЕУ, 2014. 599 с.
13. Демківський А. В. Гроші та кредит: навч. посіб. Київ: Дакор, 2005. 528 с.
14. Дзюблюк О., Луців Б., Чайковський Я. Сучасний розвиток ринку платіжних карток у цифровій економіці. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 6(47). С. 51–64.
15. Єгоричева С. Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: монографія. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. 348 с.
16. Єлезаров О. П. Сутність та розвиток безготівкових розрахунків в Україні. *Право та державне управління*. 2019. № 15. С. 35-37.
17. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків: навч. Посібн. А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. Суми: ВТД «Університетська книга», 2017. 523 с.
18. Жарнікова В. В. Світові тенденції та сучасні реалії розвитку роздрібною торгівлі в умовах цифрової економіки. *Ефективна економіка*. 2019. №5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7075> (дата звернення: 15.04.2023).
19. За 2022 рік через ПриватБанк українці безготівково оплатили покупок на півтрильйона гривень. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/news/2023/1/25/1857> (дата звернення: 19.04.2023).
20. Загарій В. П. Монетарні важелі досягнення фінансової безпеки: досвід розвинених країн. *Бізнес-інформ*. 2014. № 4. С. 400–404.
21. Зайонц А. В. Банківські інновації в системі забезпечення конкурентоспроможності банків. *Облік і фінанси*. 2020. № 1. С. 100-106.

22. Звіт з оверсайту інфраструктури фінансового ринку за 2022 рік. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2022.pdf?v=4 (дата звернення: 19.04.2023).
23. Здір В. А., Дернова І. А. Сутність еквайрингу, його види та переваги. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 1100–1104.
24. Івасів Б. С. Гроші та кредит: підручник. Київ: Кондор, 2008. 528 с.
25. Картка АТБ. Чи може вона стати вам у пригоді? Finance.ua. URL: <https://finance.ua/ua/cards/kartka-atb> (дата звернення: 19.04.2023).
26. Кешбек-програми: огляд найпривабливіших пропозицій від банків. Softinvest Consulting Group. URL: <https://softinvestgroup.com/blog/keshbek-prohramy-ohliad-naupryvablyvishykh-propozytsiy-vid-bankiv/> (дата звернення: 19.04.2023).
27. Колоток М. О. Проблеми і перспективи здійснення безготівкових розрахунків в Україні. *Юність науки – 2021: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: зб. Тез XI Міжнарод. Наук.-практ. Конф. Студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 25-26 берез. 2021 р.): у 2-х ч. Ч. 1. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 88-90.
28. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності. Навч. Пос.: Центр навчальної і практичної літератури, 2018. 486 с.
29. Костюнік О., Побережна В. Основні проблеми організації безготівкових грошових коштів в Україні. *Агросвіт*. 2016. № 9. С. 51–55.
30. Коць О. О., Гоменюк В. В. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 12. С. 671-678.
31. Кравчук В. В. Базельські угоди: новий етап розвитку міжнародної системи оцінки ризиків. *Фінанси України*. 2004. № 6. С. 121-128.
32. Кравчук В. В., Прем'єрова О. С. Ринок карткових платежів України: міжнародний досвід та національне регулювання: аналітичний звіт. Київ: АДЕФ-Україна, 2012. 60 с.

33. Кривич Я. В., Драніцина А. О. Банківські інновації, як фактор підвищення рівня довіри та лояльності клієнтів. *Вісник Сумського державного університету*. Серія: Економіка. 2019. № 3. С. 33-39.
34. Крупка Я. Д., Окренець В. Ю. Криптовалюта як об'єкт обліку і джерело економічних вигод. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. Вип. 3. С. 238–251.
35. Куліш А. Ю. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку на вітчизняних підприємствах. *International Scientific Journal*. 2016. № 2. С. 116-119.
36. Легкоступ І. І. Ринок платіжних карток: стан, проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Економіка. 2019. Вип. 809. С. 63-71.
37. Літошенко А. В. Технологія blockchain: переваги та неочевидні можливості використання у різних галузях. *Економіка та держава*. 2017. № 8. С. 77-79.
38. Макаренко Ю. П. Сучасний стан та шляхи удосконалення банківського регулювання та нагляду. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 62-67.
39. Мамедов С. Г. Підвищення ефективності нагляду в контексті реструктуризації банків. *Вісник університету банківської справи*. 2017. № 1 (28). С. 60-64.
40. Мельник О. І., Боднар О. А. Запровадження фінансових інновацій у вітчизняній банківській практиці. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2018. № 8. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/8-2018/UKR/melnyk.pdf>
41. Міщенко С. Вдосконалення системи безготівкових роздрібних платежів. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. Відп. Ред. В. Базилевич. Київ: Київський ун-т, 2014. Вип. 5(158): Економіка. С. 22–28.

42. Мовчан О. А. Система електронних розрахунків з застосуванням платіжних карток. *Вісник Національного банку України*. 2010. № 6. С. 38-41.
43. Назарова І. Еволюція обліково-інформаційних систем у здійсненні безготівкових розрахунків. *Вісник Економіки*. 2021. № 4. С. 42-48.
44. НБУ починає кампанію з безпеки безготівкових розрахунків. Financial Club. URL: <https://finclub.net/ua/news/nbu-prodovzhuie-kampaniiu-z-platizhnoi-bezpeky-shakhraiuhdbai.html> (дата звернення: 19.04.2023).
45. Нове регулювання платіжного ринку: створено порядок здійснення безготівкових розрахунків користувачами платіжних послуг. Liga Zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/news/212931_nove-regulyuvannya-platizhnogo-rinku-stvoreno-poryadok-zdysnennya-bezgotvkovikh-rozrakhunkv-koristuvachami-platizhnikh-poslug (дата звернення: 19.04.2023).
46. Обсяги безготівкових розрахунків в Україні зростають, попри війну. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-v-ukrayini-zrostayut-popri-viynu> (дата звернення: 19.04.2023).
47. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/> (дата звернення: 19.04.2023).
48. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2023).
49. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 21.04.2023).
50. Офіційний веб-сайт онлайн-порталу «Мінфін». URL: <https://minfin.com.ua/> (дата звернення: 23.04.2023).
51. Офіційний веб-сайт платіжної системи «Український платіжний простір» (ПРОСТІР). URL: <https://prostir.gov.ua> (дата звернення: 19.04.2023).
52. Очевидне-неймовірне: п'ять способів шахрайства з картками ПриватБанку. BankChart. URL: https://bankchart.com.ua/kreditni_kartki/statti/ochevidne_neymovirne_p_yat_sposobiv_shahraystva_z_kartkami_privatbanku (дата звернення: 22.04.2023).

53. Пасічник І. В., Вязовий С. М., Лозовий С. В. Новітні форми безготівкових розрахунків у контексті підвищення конкурентоспроможності банків. *Електронний науково практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2019. №37. С. 637-642.
54. Підсумки 2022 року та завдання на 2023 рік. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/28/695523/> (дата звернення: 19.04.2023).
55. Поляниця О. В., Яківець В. С. Особливості розвитку електронних платіжних систем в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 7. С. 116-120.
56. ПриватБанк запускає безпечні безконтактні платежі з Visa Token Service. Interfax-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/390327.html> (дата звернення: 19.04.2023).
57. ПриватБанк запустив пілотний проєкт емісії платіжних карток «Простір». Interfax Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/829378.html> (дата звернення: 19.04.2023).
58. ПриватБанк здійснив масштабне оновлення: що зміниться. Новини Live. URL: <https://economics.novyny.live/privatbank-zdiisniv-masshtabne-onovlennia-shcho-zminitsia-85718.html> (дата звернення: 19.04.2023).
59. ПриватБанк став партнером кампанії з платіжної безпеки #ШахрайГудбай, яку проводить Нацбанк та Кіберполіція. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/news/2023/5/3/1933> (дата звернення: 19.04.2023).
60. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків: Закон України. Відомості Верховної Ради. 2013, № 37, ст. 488. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5284-17> (дата звернення: 19.04.2023).
61. Про затвердження Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними: Постанова НБУ від 29.09.2022 № 210. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22> (дата звернення: 23.04.2023).

62. Про платіжні послуги: Закон України 1591-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 23.04.2023).

63. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2020 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2021.03.15_Zvit_Last_n.pdf (дата звернення: 23.04.2023).

64. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2021 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 23.04.2023).

65. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк» за 2022 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf (дата звернення: 23.04.2023).

66. Розроблено порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozrobleno-poryadok-emisiyi-ta-ekvayringu-platijnih-instrumentiv> (дата звернення: 23.04.2023).

67. Савченко А. Система електронних платежів нового покоління. *Вісник НБУ*. 2007. № 2. С. 2-5.

68. Слобода Л., Дунас Н. Напрями вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період. *Вісник Національного банку України*. 2016. № 4. С. 46-51.

69. Струк Н. С. Теоретико-методологічні засади й організація облікової системи ділового партнерства підприємств: монографія. Дрогобич: ПОСВІТ, 2018. 492 с.

70. Табачук Г. П. Бус О. Б. Основні цілі, завдання та принципи організації банківського регулювання й нагляду. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2011. № 2 (11). С. 151-157.

71. Україна стала лідером із зростання e-commerce у Східній Європі. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/10/27/54678278> (дата звернення: 23.04.2023).

72. У «Приват 24» стався збій: користувачі повідомляють про проблеми. UNN. Українські національні новини. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/2030089-u-privat-24-stavsya-zbiy-koristuvachi-providomlyayut-pro-problemi> (дата звернення: 23.04.2023).

73. У 2022 році сума збитків від карткового шахрайства зросла на 46% – НБУ. ВУКВУ. URL: <https://bykvu.com/ua/bukvy/u-2022-rotsi-suma-zbytkiv-vid-kartkovoho-shakhraistva-zrosla-na-46-nbu/>

74. Хайлова Т. В., Кувшинчікова А. С. Деякі питання безготівкових розрахунків і шляхи їх вирішення. *Економіка та право*. 2014. № 1. С. 103-107.

75. Харченко В. І., Капралов Р. О. Статистичний аналіз ринку банківських платіжних карток в Україні у контексті країн із розвинутими картковими ринками. *Вісник Національного банку України*. 2020. № 5. С. 44-52.

76. Чайковська В. П. Ринок банківських платіжних карток в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Економіка. 2017. № 8. С. 111-116.

77. Чайковський Я. І., Ковальчук Я. Ю. Банківські інновації: перспективи та загрози електронних банківських послуг. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 4. С. 121-136.

78. Черномор В. О. Сутність, структура і основні бізнес-процеси в карткових платіжних системах. *Економічний простір*. 2016. № 108. С. 164-181.

79. Чижевська Л. В. Розрахункові операції на підприємствах електронної комерції. *Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Економіка. 2017. № 7 (35). С. 120-124.

80. Шарко Є. І. Впровадження інновацій банківського обслуговування в Україні. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2020. Вип. 32-33. С. 204-206.

81. Щетинін А. Л. Гроші та кредит: підручник. 2-ге вид., переробл. Та доповн. Київ: Центр навч. л-ри, 2006. 432 с.

82. Що робити українцям у Польщі з картками ПриватБанку? Наша Польща. URL: <https://nashapolsha.pl/shho-robity-ukrayintsyam-u-polshhi-z-kartkami-privatbanku/> (дата звернення: 24.04.2023).

83. Що таке кобрендингова банківська картка? Хто з рітейлерів її випускав. Retailers. URL: <https://retailers.ua/news/tehnologii/11835-cho-takoe-kobrendingovaya-bankovskaya-karta-kto-iz-riteylerov-ee-vyipuskal> (дата звернення: 24.04.2023).

84. COVID-19 посилив необхідність трансформувати платіжні системи банків. Аксеньюр. URL: <https://www.accenture.com/ruru/about/newsroom/company-news-release-covid-19-transformation-bank-paymentssystem> (the date of access: 24.04.2023).

85. FacePay24: чи законна «оплата обличчям» та як вберегтись від шахраїв. 24 канал. URL: https://24tv.ua/facepay24-privatbank-shho-tse-chi-zakonna-oplata-yak-vberegtis_n1401618 (дата звернення: 24.04.2023).

86. Global Information Technology Report. Innovating in the Digital Economy. URL: <http://www3.weforum.org/docs/> (the date of access: 24.04.2023).

87. Principles of Payment Industry Self-Governance. The International Council of Payment Association Chief Executives: www.cdnpay.ca/imis15/pdf/pdfs_publications/ICPACE_principles_of_payments_in_dustry_self_governance.pdf (the date of access: 24.04.2023).

88. Ron Shevlin The 5 Hottest Technologies In Banking For 2022. URL: <https://www.forbes.com/sites/ronshevlin/2021/12/31/the-5-hottest-technologies-in-banking-for2022/?sh=142b393d77dc> (the date of access: 24.04.2023).

89. Sense Bank та Епіцентр: подвійна вигода для клієнтів за новою кобренд-карткою. Financial Club. URL: <https://finclub.net/ua/projects/banks/alfa-bank/sense-bank-ta-epitsentr-podviina-vyhoda-dlia-kliientiv-za-novoiu-kobrendkartkoiu.html> (дата звернення: 24.04.2023).

90. What is Payment Security? Opayo. URL: <https://www.opayo.co.uk/blog/What-is-payment-security> (дата звернення: 24.04.2023).

91. World Payments Report 2021. URL: <https://worldpaymentsreport.com/resources/world-payments-report-2021/>
92. 4 причини, чому безготівкова оплата зручніше грошей у руках. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/9/693525/> (дата звернення: 24.04.2023).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанку» за 2022 р.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 905	30 870
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 768)	(6 537)
Чистий процентний дохід		39 918	29 317
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 522	28 461
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 760)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 096)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 067
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г.Бьош

Г. Ю. Самаріна

В. В. Ярмоленко

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень

Прим. 31 грудня 2022 31 грудня 2021

АКТИВИ	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7

Загальна сума активів 540 596 401 296

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795

Загальна сума зобов'язань 482 807 334 681

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резервні та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)

Загальна сума власного капіталу 57 789 66 615

Загальна сума власного капіталу та зобов'язань 540 596 401 296

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанку» за 2021 р.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як рекламифіковано)	31 грудня 2019 (як рекламифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 661	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 096	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 715	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30	155
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 288	953	648
Основні засоби	10	6 074	6 689	5 832
Інші фінансові активи	11	2 644	3 448	2 210
Інші нефінансові активи	12	9 713	10 128	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		401 296	382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	2	201
Кошти клієнтів	13	325 303	312 708	240 621
Відстрочені податкові зобов'язання	21	159	146	121
Інші фінансові зобов'язання	14	3 770	4 059	2 639
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 795	2 098	1 528
Загальна сума зобов'язань		334 681	329 700	255 194
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 091)	(2 248)	(660)
Резерви та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(157 247)	(171 665)	(169 918)
Загальна сума власного капіталу		66 615	52 825	54 529
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		401 296	382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Білод
Голова Правління

Г. Ю Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2021 рік	2020 рік (як рекласифіковано)
Процентні доходи в т.ч.:		35 854	33 563
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	17	30 870	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 016
Процентні витрати	17	(6 537)	(11 961)
Чистий процентний дохід		29 317	21 602
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	18	(856)	(1 809)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		28 461	19 793
Комісійні доходи	19	35 057	27 649
Комісійні витрати	19	(11 840)	(8 888)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		3 226	3 103
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		1 017	(7 460)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	32	8
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	(7 666)	16 045
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		(873)	(256)
Витрати на виплати працівникам		(8 904)	(8 192)
Амортизаційні витрати		(2 183)	(1 791)
Частка прибутку (збитку) асоційованих підприємств та спільних підприємств, облік яких ведеться за методом участі в капіталі		-	(124)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(2 348)	(16 681)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	15, 20	6 464	(8 539)
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 812)	(8 142)
Інші доходи		1 286	1 200
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(111)	(104)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(164)	(6)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		35 067	24 296
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	21	(17)	6
Прибуток за рік		35 050	24 302

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про сукупний дохід за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020
Прибуток за рік		35 050	24 302
Інший сукупний дохід			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		(1 758)	(1 649)
- Коригування перекласифікації фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		(32)	(8)
- Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу		(2)	(6)
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Будівлі та земля:			
- Інший сукупний дохід, до оподаткування, прибутки (збитки) від переоцінки		(32)	139
- Податок на прибуток, що відноситься до змін у дооцінці у складі іншого сукупного доходу		6	(25)
Загальна сума іншого сукупного доходу		(1 818)	(1 549)
Загальна сума сукупного доходу		33 232	22 753

Затверджено до друку та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Бьох
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК В

Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанку» за 2020 р.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2020	31 грудня 2019
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	49 911	45 894
Заборгованість банків	7	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	1 715	875
Поточні податкові активи	22	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні та асоційовану компанію		30	155
Інвестиційна нерухомість		2 933	3 379
Активи з права користування	10	1 748	1 716
Основні засоби та нематеріальні активи	11	5 894	4 764
Інші фінансові активи	12	3 448	2 210
Інші активи	13	8 900	9 285
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 228	1 244
Активи, утримувані для продажу		32	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ		-	7 721
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		2	201
Кошти клієнтів	14	312 708	240 621
Зобов'язання орендаря з лізингу	31	1 855	1 748
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	22	146	121
Інші фінансові зобов'язання	15	2 907	1 522
Резерви та нефінансові зобов'язання	16	12 082	3 260
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		329 700	255 194
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	17	206 060	206 060
Емісійний дохід	17	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	689	614
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів	9	(2 937)	(1 274)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Загальні резерви та інші фонди	17	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(171 665)	(169 918)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		52 825	54 529
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи	18	33 563	33 841
Процентні витрати	18	(11 961)	(14 174)
Чистий процентний дохід		21 602	19 667
Відрахування до резерву на зменшення корисності	19	(1 771)	(4)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		19 831	19 663
Доходи за виплатами та комісійними	20	27 649	24 575
Витрати за виплатами та комісійними	20	(8 888)	(6 386)
Прибуток мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		3 103	2 589
(Збитки мінус прибутки)/прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		(7 460)	6 510
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	8	8
Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	16 045	(1 526)
Витрати щодо резерву під юридичні ризики	16	(8 577)	(387)
Збитки/(прибутки) від уцінки будівель (що перевищують дооцінку) та переоцінки інвестиційної нерухомості		(256)	4
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(119)	(134)
(Зменшення корисності)/відновлення зменшення корисності інвестиції в асоційовану компанію		(124)	8
Адміністративні та інші операційні витрати	21	(18 006)	(14 428)
Інші чисті доходи		1 090	2 113
Прибуток до оподаткування		24 296	32 609
Кредит з податку на прибуток	22	6	-
Чистий прибуток за рік		24 302	32 609
Інші сукупні доходи/(витрати):			
<i>Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нереалізований (збиток)/прибуток від переоцінки		(1 649)	2 037
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(8)	(8)
- Податковий ефект		(6)	-
<i>Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:</i>			
Будівлі:			
- Переоцінка будівель		139	(70)
- Податковий ефект		(25)	15
Інші сукупні (витрати)/доходи		(1 549)	1 974
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ ЗА РІК		22 753	34 583

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

 Г. Ю. Самаріна
 В.о. Голови Правління

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер
